

Rijswijk

Geuronderzoek Rijswijk-Zuid

14 december 2010

Geuronderzoek Rijswijk-Zuid

Bestaande uit:

- Geuronderzoek Rijswijk-Zuid, 14 december 2010
- Witteveen + Bos, Geursituatie Rijswijk-Zuid, 12 maart 2010

Auteur: mr. J.W. van Heesen

**KuiperCompagnons, Ruimtelijke Ordening, Stedenbouw, Architectuur,
Landschap b.v.**

Van Nelleweg 6060
Postbus 13060
3004 HB Rotterdam
Telefoon (010) 433 00 99
Telefax (010) 404 56 69
www.kuiper.nl

In samenwerking met:

Rijswijk

**Programmabureau Rijswijk-
Zuid**

Postbus 5305
2280 HH Rijswijk
Telefoon (070) 326 10 00
Telefax (070) 326 10 10
www.rijswijk.nl/rijswijkzuid

Witteveen+Bos

Van Twickelostraat 2
Postbus 233
7400 AE Deventer
Telefoon (0570) 69 79 11
Telefax (0570) 69 73 44
www.witteveenbos.nl

Inhoudsopgave

1. Kader.....	1
2. Onderzoek.....	5
3. Conclusie.....	13

1. Kader

In Nederland bestaan twee regelingen die geurhinder reguleren. Dit zijn de Nederlandse-emissierichtlijn lucht (NeR) en de Wet geurhinder en veehouderij (Wgv).

De NeR heeft als doel harmonisering van geur-emissierichtlijnen in milieuvergunningen. Middels belevingsonderzoeken, hinderenquêtes, enz. kan de mate van geurhinder van een bedrijf worden vastgesteld. In geval van onacceptabele hinder kan emissie reductie opgelegd worden op basis van het BBT-principe (Beste Beschikbare Technieken). Voor enkele tientallen branches gelden specifieke richtlijnen. In de Wgv zijn regels opgenomen voor de maximale geurbelasting van veehouderijen op de omgeving.

Het Rijksbeleid ten aanzien van geur is vastgelegd in de herziene Nota Stankbeleid en een brief van 30 juni 1995 van de minister van VROM. Dit beleid beoogt om te komen tot 0 % ernstige gehinderden en maximaal 12 % gehinderden. Tevens beoogt het om geen nieuwe hindersituaties te laten ontstaan. Het laat de mogelijkheid open om een aanvaardbare hindersituatie te bepalen, waarbij de geurimmissie kan variëren van 1 geureenheid per m³ tot 10 geureenheden per m³ (hierna ge/m³).

Het landelijk geurbeleid laat veel ruimte voor provincies en gemeente om er verder invulling aan te geven. Het bevoegd gezag is grotendeels vrij zelf invulling te geven aan de manier waarop met geurhinder wordt omgegaan. Indien de lokale overheid eigen beleid heeft vastgesteld dan moet aan het eigen beleid worden getoetst. Wanneer er geen eigen beleid is dan moet het initiatief getoetst worden aan het rijksbeleid. Dit is neergelegd in de brief van de minister uit juni 1995. Toetsing vindt dan ook plaats aan het hieronder weergegeven provinciale beleid. De gemeente beschikt zelf niet over eigen geurbeleid.

In het kader van geurbeleid wordt in de NeR onderscheid gemaakt naar geurgevoelige en niet-geurgevoelige objecten. Geurgevoelige objecten betreffen o.a. woonwijken, ziekenhuizen, bejaarden- en verpleegtehuizen, recreatiegebieden (verblijfsrecreatie) en scholen. Als niet-geurgevoelig worden o.a. beschouwd woningen in het landelijk gebied, verspreid liggende woningen, recreatiegebieden (dagrecreatie), kantoren, winkels, bedrijfswoningen.

In dit plan betreft het onderzoek naar geur een nieuwe woonwijk als geurgevoelig object.

Provinciaal beleid

Geur is in de **provinciale Structuurvisie** van Zuid Holland niet expliciet als provinciaal belang aangemerkt. Dit betekent dat de afwegingen met betrekking tot geurhinder en ruimtelijke ordening in het algemeen op gemeentelijk niveau worden gemaakt.

Van de veertien provinciale belangen die in de Provinciale Structuurvisie zijn beschreven zijn er twee die expliciet of impliciet een relatie hebben met het thema geur:

- het optimaal benutten van bestaande ruimte van economische clusters: ruimte voor bedrijven in de hogere milieuhinder categorie (HMC-bedrijven) is een van de ambities binnen dit provinciaal belang; bij ruimtelijke ontwikkeling dient rekening te worden gehouden met de milieuruimte die deze bedrijven nodig hebben; ter plaatse van bedrijventerreinen dienen de hoogst mogelijke milieucategorieën te worden toegestaan;
- een gezonde leefomgeving: als ambitie voor dit belang is onder andere opgenomen het gebiedsgericht differentiëren in milieukwaliteiten. Vanwege het belang van een goede leefomgevingskwaliteit dient rekening gehouden te worden met de milieuzones, waaronder geurhinder, in de omgeving van belangrijke verstorende bronnen.

Dit beleid vindt zijn uitwerking o.a. in het hieronder beschreven "Geurhinderbeleid Provincie Zuid-Holland" zoals vastgesteld door Gedeputeerde Staten bij besluit van 16 november 2010.

De provinciale Verordening Ruimte, de opvolger van de Nota Planbeoordeling en diens opvolger, de Nota Regels voor Ruimte, geeft geen beleid aan met betrekking tot geur.

In het **Beleidsplan Groen, Water en Milieu** (BWGM) van de provincie zijn wel beleidsdoelen voor geurhinder geformuleerd en wel de volgende:

- voor de provincie geldt een maximum van 12% gehinderden en 2% ernstig gehinderden in 2010;
- voor het kerngebied Rijnmond een maximum van 49% gehinderden en 15% ernstig gehinderden in 2010.

Verder staat in het BGWM bij provinciale inrichtingen Wet milieubeheer o.a. dat in 2015 alle geurrelevante bedrijven waarvoor de provincie bevoegd gezag is, geurmaatregelen in de vergunning opgenomen hebben gekregen die voldoen aan Best Beschikbare Technieken (BBT). Daarbij wordt ernaar gestreefd dat ernstige hinder wordt voorkomen.

De provincie heeft het tot voor kort geldende beleid zoals neergelegd in de nota Uitvoering stankbeleid (1995) en de Handreiking luchtkwaliteit en ruimtelijke ordening geactualiseerd, zoals hierna is beschreven.

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland hebben mede ter uitvoering van de hiervoor genoemde doelstellingen van de provinciale structuurvisie het **“Geurhinderbeleid Provincie Zuid-Holland”** vastgesteld. Dit beleid is erop gericht nieuwe geurhinder te voorkomen en geuremitterende inrichtingen de beste beschikbare technieken (BBT) te laten inzetten om geurhinder voor de omgeving te voorkomen danwel te beperken. Volgens de nota kan het Zuid-Hollands geurhinderbeleid een handvat zijn voor gemeenten voor o.a. ontwikkelingen in de ruimtelijke ordening waarbij geurhinder vanwege bedrijven een rol speelt.

Om die reden en om reden van het feit dat Gedeputeerde Staten goedkeuring hebben onthouden aan het eerdere bestemmingsplan Rijswijk-Zuid op grond van geurhinder zijn hieronder kort de hoofdlijnen van het provinciaal beleid weergegeven.

Voor inrichtingen waarvoor Gedeputeerde Staten vergunningverlener zijn stellen zij in het belang van de bescherming van het milieu het acceptabel hinderniveau vast voor geurhinder in de omgeving van een inrichting als bedoeld in artikel 1.1 van de Wet milieubeheer.

Het afwegingsgebied voor het acceptabel geurhinderniveau bij overwegend continue bronnen bevindt zich tussen de volgende grenzen:

- hindergrens: deze ligt op een berekende geurconcentratie van $0,5 \text{ ou}_E/\text{m}^3$ ($1 \text{ ge}/\text{m}^3$) als 98-percentiel;
- ernstige hindergrens: deze wordt gevormd door de geurconcentratie behorende bij een hedonische waarde van -2 ($\text{C}_{\text{H}-2}$) als 98-percentiel.

Boven een concentratie van $5 \text{ ou}_E/\text{m}^3$ als 98-percentiel ($10 \text{ ge}/\text{m}^3$) treedt altijd ernstige hinder op. Dit betekent dat deze waarde nimmer mag worden overschreden.

Voor de bepaling van de hindergrenzen kunnen in ieder geval de volgende objectieve hulpmiddelen worden gebruikt: de hinderenquête (TLO's), klachtenregistratie/-analyse en hedonische waarden. De TLO en de klachtenregistratie zijn van groter belang dan de hedonische waarde omdat deze een maat zijn van de werkelijk ondervonden hinder.

Acceptabel hinderniveau is volgens de verklarende woordenlijst, de resultante van het uitgebreide afwegingsproces uitgevoerd door het bevoegd bestuursorgaan. De aspecten die bij dit proces een rol kunnen spelen zijn de historie van de inrichting in zijn omgeving, de aard en waardering van de geur, het klachtenpatroon en andere beschikbare informatie over de hinder en (mogelijke) emissies, de technische en financiële consequenties van mogelijke maatregelen, de consequenties voor werkgelegenheid, etc.

Het provinciaal geurbeleid onderscheidt voor geur vier leefomgevingskwaliteiten, te weten goed, redelijk matig en slecht. Hierbij wordt aanvullend op de boven genoemde Hindergrens en Ernstige Hindergrens gebruik gemaakt van een tussenniveau dat ligt bij een geurconcentratie van $H = -1$ als 98-percentiel. Dit tussenniveau wordt de 12 % hindercontour genoemd en komt overeen met het Rijksbeleid zoals hiervoor aangegeven en is volgens de nota met name geschikt voor de beoordeling van geur bij ruimtelijke plannen. De leefomgevingskwaliteiten "goed" en "redelijk" worden als volgt omschreven.

leefomgevingskwaliteit: goed

verwaarloosbare geurhinder - er is nauwelijks of geen geur waarneembaar, geurklachten zijn onwaarschijnlijk, de geurbelasting is lager dan $0,5 \text{ ou}_E/\text{m}^3$ ($1 \text{ ge}/\text{m}^3$) als 98-percentiel."

leefomgevingskwaliteit: redelijk

- minder dan 12 % geurgehinderden
- er is wel eens geur waarneembaar, die door sommigen als hinderlijk wordt ervaren. Geurklachten zijn weinig waarschijnlijk;
- de geurbelasting als 98-percentiel is hoger dan of gelijk aan een geurconcentratie van $0,5 \text{ ou}_E/\text{m}^3$ ($1 \text{ ge}/\text{m}^3$) èn lager dan de geurconcentratie behorende bij een hedonische waarde van -1;
- in dit gebied correleert de hinder met een hinderniveau tussen 0 en 12 % gehinderden (soms/vaak last van geur).

2. Onderzoek

De hindersystematiek geur is bedoeld om het bepalen van een acceptabel hinderniveau zoveel mogelijk te harmoniseren. Het bepalen van een acceptabel hinderniveau bestaat enerzijds uit een onderzoek naar de geursituatie en het hinderniveau. Anderzijds bestaat het uit een overweging en beoordeling wat acceptabel is. De hindersystematiek bestaat uit het stappenschema dat hierna zal worden gevolgd.

2.1. Vooronderzoek

Bij de start wordt globaal nagegaan of geur gezien de aard van de inrichting een te behandelen item dient te zijn. Op basis van deze informatie wordt vastgesteld of de inrichting al of niet een relevante bron van geuremissie is, bijvoorbeeld op basis van beschikbare lijsten met geurrelevante bedrijven. Indien geur wel relevant is, wordt in het vooronderzoek getoetst of voldoende gegevens beschikbaar zijn voor verdere beoordeling. Het vooronderzoek moet het mogelijk maken een antwoord te geven op de vraag of de geursituatie zodanig is dat er geurhinder op zou kunnen treden.

Rond het bestemmingsplan liggen (potentiële) geurbronnen. In deze paragraaf worden de verschillende geurrelevante bedrijven en hun relatie tot de geprojecteerde ontwikkelingen beschouwd. Verantwoord wordt hoe de gemeente in de planvorming is omgegaan met geurbronnen om toekomstige geurhinder te voorkomen. Ook is kort aangegeven hoe geurhinder door toekomstige bedrijven is uitgesloten.

Op korte afstand van het plangebied liggen vier (potentiële) geurbronnen die beschouwd moeten worden: Uzimet, de AWZI, DSM en het BPRC. In dit hoofdstuk worden voor de verschillende (potentiële) bronnen de geurcontouren geanalyseerd, waaronder de invloed van binnen het plangebied geprojecteerde bedrijfsactiviteiten. Ook wordt aangegeven wat de toekomstige plannen binnen deze geurcontouren zijn.

2.1.1 Uzimet

Op grotere afstand van het plangebied ligt Uzimet. De eerder vergunde geurcontour van de loodfabriek lag wel binnen het plangebied. Ook leverde de fabriek veel stankklachten op. Na een intensief voortraject is in 2008 de vergunning van het bedrijf ambtshalve aangescherpt waarbij Uzimet is opgelegd om, ter bestrijding van de geuroverlast, een naverbrander te plaatsen. Plaatsing en inregeling van de naverbrander wordt in 2009 uitgevoerd. Daarna mag verwacht worden dat de door het bedrijf veroorzaakte (geur-)hinder fors zal afnemen. De aangescherpte geurcontour ligt buiten het plangebied en de invloed van Uzimet wordt dan ook niet verder meer behandeld.

2.1.2. AWZI Harnaschpolder

Grenzend aan het plangebied ligt de rioolwaterzuiveringsinstallatie AWZI Harnaschpolder. Voor rioolwaterzuiveringsinstallaties zijn in de NeR specifieke richtlijnen voor toegestane geurimmissies gegeven. Deze richtlijnen zijn weergegeven in onderstaande tabel. De geurbelasting is weergegeven per ge/m^3 als 98-percentiel (oude meeteenheid) en per ou_E/m^3 als 98-percentielwaarde (nieuwe Europese meeteenheid). Tussen deze twee eenheden geldt een vaste verhouding: $1 \text{ ou}_E/\text{m}^3 = 2 \text{ ge}/\text{m}^3$.

Tabel: maximale geuremissie rioolwaterzuiveringinstallaties

	Bestaande situatie	Nieuwe situatie
Geurgevoelige objecten	3 ge/m^3 1,5 ou_E/m^3	1 ge/m^3 0,5 ou_E/m^3
Niet-geurgevoelige objecten	7 ge/m^3 3,5 ou_E/m^3	2 ge/m^3 1 ou_E/m^3

Sinds de ingebruikname van de AWZI Harnaspolder zijn in de omgeving veel klachten over geurhinder gemeld. Uit onderzoek in 2007 bleek dat de AWZI niet voldoet aan de in de vergunning gestelde geureisen. In 2007 is daarom een plan van aanpak geur opgesteld waarbij een aantal geuremissiebronnen wordt geëlimineerd en andere worden verminderd. Deze maatregelen moeten verdere geuroverlast in de omgeving voorkomen.

Na het uitvoeren van het plan van aanpak geur resteren nog twee emissiebronnen: de schoorsteen en de vrachtwagens die slib afvoeren. De AWZI voldoet ruimschoots aan BBT. Vanwege het verlopen van de vigerende milieuvergunning is in juli 2010 een revisievergunning aangevraagd. Met deze vergunningaanvraag wordt de huidige situatie aangevraagd. Onderdeel van de aanvraag is een geuronderzoek. In het geuronderzoek zijn berekeningen uitgevoerd volgens de laatste methodieken. Vanwege veranderende rekenmethodieken is de geurcontour veranderd ten opzichte van de berekeningen in 2006.

De $0,5 \text{ ou}_E/\text{m}^3$ -contour ($1 \text{ ge}/\text{m}^3$), welke relevant is voor nieuwe geurgevoelige objecten, valt voor een klein gedeelte over het plangebied. Binnen dit gebied zijn geen geurgevoelige objecten geprojecteerd. De geuremissie van de AWZI hoeft dus niet verder beschouwd te worden.

2.1.3. BPRC

Aan de rand van het plangebied ligt dierproefcentrum BPRC. Het dierproefcentrum heeft buitenverblijven voor apen die geuroverlast kunnen veroorzaken. In de vergunningvoorschriften van BPRC is opgenomen dat (bij 3000 apen) er buiten de inrichting geen, of slechts minimale stankoverlast door het houden van dieren mag plaatsvinden. Het dierproefcentrum BPRC heeft een vergunde situatie waarbij eventuele geuroverlast van apen zich niet verder mag uitstrekken dan de grens van de inrichting. De geprojecteerde woningbouw bevindt zich op enige afstand van de inrichting waardoor kan worden geconcludeerd dat aan een acceptabel geurhinderniveau zal worden voldaan

2.1.4. DSM

De vierde geurbron grenzend aan het plangebied is DSM Gist. De $1 \text{ ge}/\text{m}^3$ -contour ligt over vrijwel het gehele plangebied. In de revisievergunning Wet milieubeheer van 29 mei 2001 is vastgelegd dat DSM Gist haar geuremissie zal terugdringen tot een acceptabel hinderniveau. De geurcontour van $5 \text{ ge}/\text{m}^3$ als 98-percentiel wordt dan bereikt op de dichtsbijzijnde woningen. In het kader van de revisievergunning heeft DSM op basis van door haar zelf bepaalde geurcontouren concentraties van $1 \text{ ge}/\text{m}^3$ en $5 \text{ ge}/\text{m}^3$ als grens van respectievelijke hinder en ernstige hinder bepaald. Er is binnen het plangebied sprake van potentiële hinder.

2.1.5. Geuroverlast toekomstige bedrijven

Het stedenbouwkundig plan voorziet in de mogelijkheid tot ontwikkeling van bedrijventerreinen in Rijswijk Zuid. Bedrijven uit hogere milieucategorieën (en grotere kans op geuremissie) zijn hier uitgesloten. Bovendien wordt voor de Wm vergunningaanvraag getoetst of binnen de $1 \text{ ge}/\text{m}^3$ contour geurgevoelige objecten bevinden. Indien dit het geval is, kan een vergunning alleen worden afgegeven mits gemotiveerd is dat het geurhinderniveau acceptabel is. Geuroverlast veroorzaakt door toekomstige bedrijven is hierdoor uitgesloten.

2.1.6. Conclusie m.b.t. potentiële hinder, Bijzondere Regelingen

Uitsluitend voor DSM is sprake van potentiële hinder binnen het plangebied, die nader onderzocht moet worden. Voor de overige bedrijven is geur niet relevant voor de planontwikkeling. Het stappenschema van de Hindersystematiek schrijft bij potentiële hinder voor dat wordt gekeken of er een Bijzondere Regeling binnen de NeR voor de bedrijfstak voorhanden is of dat bijvoorbeeld op basis van richtlijnen of amvb' voorschriften gelden ten aanzien te treffen maatregelen. Voor DSM doet deze situatie zich niet voor (de Bijzondere regeling Smaakstoffenindustrie is per maart 2007 vervallen), zodat in het nader onderzoek daarmee geen rekening hoeft te worden gehouden.

2.2. Onderzoek

Het onderzoek heeft zich gericht op de verleende Wm-vergunning alsmede de huidige situatie en bijbehorende geurbelasting en de hinderbeleving. Deze worden hierna kort besproken.

2.2.1. Wm-Vergunning

De provincie heeft op 29 mei 2001 de revisievergunning Wet milieubeheer (Wm) verleend aan DSM Gist. In de vergunning is vastgelegd dat DSM Gist haar geuremissie zal terugdringen door middel van een maatregelenpakket dat is omschreven als 'KE-scenario'. Na uitvoering van dit maatregelenpakket en het doorvoeren van verbetermaatregelen met betrekking tot accidentele en incidentele emissies zal een acceptabel hinderniveau worden bereikt. De geurcontour van 5 ge/m³ als 98-percentiel zal dan worden bereikt op de dichtbijgelegen woningen.

Samengevat zijn de onderliggende gegevens:

- In het TLO is vastgesteld dat bij een geurconcentratie van 1,3 ge/m³ (98-percentiel) 3% van de ondervraagden hinder ondervindt; bij 3,5 ge/m³ zijn er 12% gehinderden en vanaf 6,7 ge/m³ ontstaat ernstige hinder. DSM Gist heeft op basis van de door haar zelf bepaalde geurcontouren concentraties van 1 en 5 ge/m³ bepaald voor de grens van respectievelijk hinder en ernstige hinder.
- Hedonische waarde: De hedonische waarden (H) zoals vermeld in de aanvraag zijn:
 - H-0,5: gemiddeld 1,9 ge/m³; range 1,3 – 2,3 ge/m³;
 - H-1: gemiddeld 3,2 ge/m³; range 2,2 – 5,1 ge/m³;
 - H-2: gemiddeld 7,3 ge/m³; range 4,5 – 10,7 ge/m³.

In de aanvraag wordt vervolgens op grond van deze hedonische gegevens afgeleid dat de geur van DSM Gist vanaf een concentratie van 3 ge/m³ als enigszins onaangenaam wordt ervaren en vanaf een concentratie van ongeveer 7 ge/m³ als onaangenaam.

2.2.2. Huidige situatie activiteiten en geurbelasting DSM Gist

Uit de milieujaarverslagen van de afgelopen jaren blijkt dat een groot aantal geurrelevante bedrijfsonderdelen van DSM Gist zijn gesloten. Verreweg de grootste geurbron is de gistproductie (GPB) die zich in het zuidoostelijke terreingedeelte bevindt, onder het voormalige Calvé terrein. Deze locatie bevindt zich op grotere afstand (circa 500 meter) van het plangebied dan de overige activiteiten van DSM Gist. Ruim 15 % van de aangevraagde emissies heeft inmiddels niet meer plaats. De lage en/of beëindigde emissies zijn vooral gesitueerd in het midden en noorden van het terrein, in het gebied dat relevant is voor het plangebied vanwege de nabije ligging. De resterende emissies zijn gesitueerd in het zuid-oostelijk deel, verder verwijderd van het plangebied.

2.2.3. Hinderbeleving

Voor de hinderbeleving in het gebied zijn de volgende gegevens relevant:

- het klachtenpatroon;
Uit het klachtenoverzicht blijkt een sterke daling van klachten van DSM Gist in de laatste jaren. Dit kan als resultaat gezien worden van het uitvoeren van de geurbepalende maatregelen en het dienovereenkomstig terugdringen van de contour van 5 ge/m³ (98-percentiel). Uit de verkregen klachtenoverzichten van de provincie blijkt dat de meeste klachten zich rond de zuidoostelijke gist-productiefabriek bevinden. Er zijn geen klachten afkomstig van reeds bestaande woningen in het plangebied.
- de telefonische leefbaarheidsonderzoeken (TLO's).

In 2006 is in opdracht van DSM Gist een TLO uitgevoerd.

Uit het TLO 2006 kan geconcludeerd worden dat de hinder aanzienlijk is afgenomen ten opzichte van een eerder uitgevoerd TLO van 1999. De hinderpercentages in het TLO (totaal hinder door geur van industrie 14-39 %) zijn ook lager dan welke worden genoemd in de MBO's (totale hinder industriegeur 60 %) uit dezelfde periode en in hetzelfde gebied.

- de milieubelevingsonderzoeken (MBO's);

Binnen de provincie worden 2-jaarlijks milieubelevingsonderzoeken (MBO's) uitgevoerd waarin een groot aantal locaties wordt onderzocht via enquêtes. Twee locaties zijn relevant voor de planontwikkeling Rijswijk-Zuid, te weten Delft-Centrum/Oost en Delft/Rijswijk. Uit de onderzoeken kan voor het onderhavige gebied worden geconcludeerd dat de MBO's niet concreet iets zeggen over de (negatieve) invloed van DSM op de directe leefomgeving. De MBO's noemen behoorlijke geurhinderpercentages in de gebieden Delft-centrum en Delft-Rijswijk, maar kennen wel enige trend naar verbetering. Volgens het MBO van 2008 is desalniettemin in Delft-Centrum/Oost de tevredenheid over het wonen in het gebied hoger dan in o.a. de (niet geur belaste) referentielocaties. Overigens

wijken de MBO resultaten op het aspect geurhinder sterk af (c.q. zijn veel hoger) dan de resultaten van TLO's die specifiek voor geurhinderonderzoek worden toegepast.

2.3. Toetsing aan beleid

Indien de lokale overheid eigen beleid heeft vastgesteld dan moet het initiatief aan het eigen beleid worden getoetst. Wanneer er geen eigen beleid is dan moet het initiatief getoetst worden aan het rijksbeleid. Dit is neergelegd in de hiervoor vermelde brief van de minister uit juni 1995. Het provinciaal beleid is hiervoor beschreven in paragraaf 1.

2.4. Afweging of hinderniveau acceptabel is.

Conform het provinciaal geurbeleid is de gemeente bevoegd tussen de hindergrens en de ernstige hindergrens een afweging te maken. De hindergrens ligt volgens het nieuwe provinciale beleid op 1 ge/m³, hier buiten is er nauwelijks of geen geur waarneembaar en is geurhinder verwaarloosbaar (0 % hinder). De ernstige hindergrens waarbinnen geen geurgevoelige objecten zijn toegestaan is conform het beleid van de provincie gelijk aan de H-2 grens. In het geval van DSM is dit gelijk aan 7,2 ge/m³.

Deze contour ligt buiten het plangebied. De gemeente kan woningbouw binnen de geurcontouren van DSM dus motiveren. Hierbij is de 1 ge/m³-grens de streefwaarde voor de meest geurgevoelige objecten zoals woningen.

Gezien de stedenbouwkundige opgave is de streefwaarde in Rijswijk Zuid niet haalbaar. De gemeente heeft daarom onderzocht in hoeverre argumenten zijn aan te dragen om van de streefwaarde af te wijken. In het rapport "Geursituatie Rijswijk Zuid I" van Witteveen+Bos d.d. 12 maart 2010, dat als bijlage bij het Milieueffectrapport (MER) voor Rijswijk-Zuid is opgenomen, heeft de gemeente op basis van hedonische waarde, hinderonderzoeken en geurklachten gemotiveerd waarom woningbouw binnen de 1 ge/m³ contour acceptabel is. De 3 ge/m³ contour is de contour waarbinnen hinder ontstaat. Deze contour is als grens voor geurgevoelige objecten (woningen) genomen. De geprojecteerde woningbouw bevindt zich tussen de 1 ge/m³ contour en de 3 ge/m³ contour en reikt dus niet tot de grenswaarde van 7,2 ge/m³.

Met het uitgevoerde onderzoek wordt invulling gegeven aan de motiveringseisen zoals gesteld door Gedeputeerde Staten in het goedkeuringsbesluit van het in 2008 door de raad vastgestelde bestemmingsplan "Rijswijk-Zuid 1" en de eisen van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (nr. 200600082/2, 26 april 2006) waarnaar wordt verwezen in dat goedkeuringsbesluit.

Inzicht is gegeven in de verwachte geurhinder in het plangebied. Uit de conclusie van het rapport "Geursituatie Rijswijk Zuid1" is het volgende opgenomen.

"Op basis van deze evaluatie kan worden geconcludeerd dat de 1 ge/m³-geurcontour van DSM Gist, zoals vermeld in de aanvulling op de vergunningaanvraag (september 2000) van DSM Gist, niet een juiste begrenzing weergeeft voor een acceptabel hinderniveau voor nieuwe woningbouw. Op basis van de in dit rapport besproken informatie kan aannemelijk worden gemaakt dat de acceptabele grens voor nieuwe woningbouw op korte afstand (circa 100 meter) van de terreingrens aan de noordkant van DSM Gist ligt. Dit is een afstand van circa 600 meter tot de voornaamste geurbronnen van DSM."

De overwegingen hiervoor zijn, kort samengevat, als volgt:

- de geurcontouren van DSM Gist op basis van de actuele activiteiten zijn substantieel kleiner dan welke in de vergunning zijn opgenomen; deze afname van de geurbelasting zal in het plangebied relatief nog sterker zijn omdat met name op het terreingedeelte van DSM Gist dat grenst aan het plangebied een groot aantal geurbronnen is komen te vervallen;
- de geurbelasting in de gebieden rond DSM Gist is verder ook substantieel verminderd vanwege de sluiting van de fabriek van Calvé (mei 2008); de hinderonderzoeken (Milieubelevingsonderzoeken en Telefonische leefbaarheidsonderzoeken - MBO's en TLO's) dateren nog van periodes van voor die sluiting;

- uit de TLO's (1999 en 2006) kan worden afgeleid dat in het plangebied geen ernstige hinder optreedt en het hinderpercentage lager dan 12% gehinderden is; de rond DSM Gist genoemde hinderpercentages wijken overigens weinig af van wat gemiddeld in stedelijk gebied in Nederland wordt gevonden; in het plangebied wordt voldaan aan de beleidsdoelen voor stankhinder voor heel Zuid-Holland gemiddeld (maximaal 12% gehinderden en 2% ernstig gehinderden in 2010);
- het aantal geurklachten van DSM Gist is zeer sterk afgenomen sinds 2004 (in 2008 en 2009 minder dan 10). De klachten zijn hoofdzakelijk nog afkomstig van de woongebieden rondom het zuidoostelijk deel van het terrein; in dit deel bevindt zich de gistproductie die de voornaamste geurbron van DSM Gist is en die op veel grotere afstand (ruim 500 meter) van het plangebied is gelegen dan de overige activiteiten van DSM Gist;
- er zijn geen klachten afkomstig van de bestaande woningen en bedrijven uit het plangebied;
- het plangebied ligt zowel gunstig wat betreft de afstand tot de voornaamste geurbronnen op het DSM Gist terrein als wat betreft de overheersende windrichting;
- uit de MBO's blijkt dat geur geen dominant aspect is voor de beoordeling van het algehele leefmilieu; de tevredenheid over het wonen in de woonomgeving in Delft-centrum/Oost (direct grenzend aan het terreingedeelte van de gistproductie van DSM Gist) is bijvoorbeeld zelfs hoger dan in de referentielocatie.

Gesteld kan worden dat klachten en hindergegevens in Delft de laatste jaren een substantiële verbetering laten zien. Klachten en (enige) hinder concentreren zich rond de zuidoostelijke activiteiten van DSM Gist concentreren. Gelet op deze gegevens en de voldoende grote afstand van de voornaamste stankbronnen van DSM Gist ten opzichte van de planlocatie, is er geen aanleiding om woningbouw in het plangebied uit te sluiten. Om voldoende marge te houden voor de woningbouw en voor de ontwikkelingsactiviteiten van DSM Gist wordt aanbevolen een zone van circa 100 meter in het plangebied (zuidkant) vrij te houden van woonbebouwing.

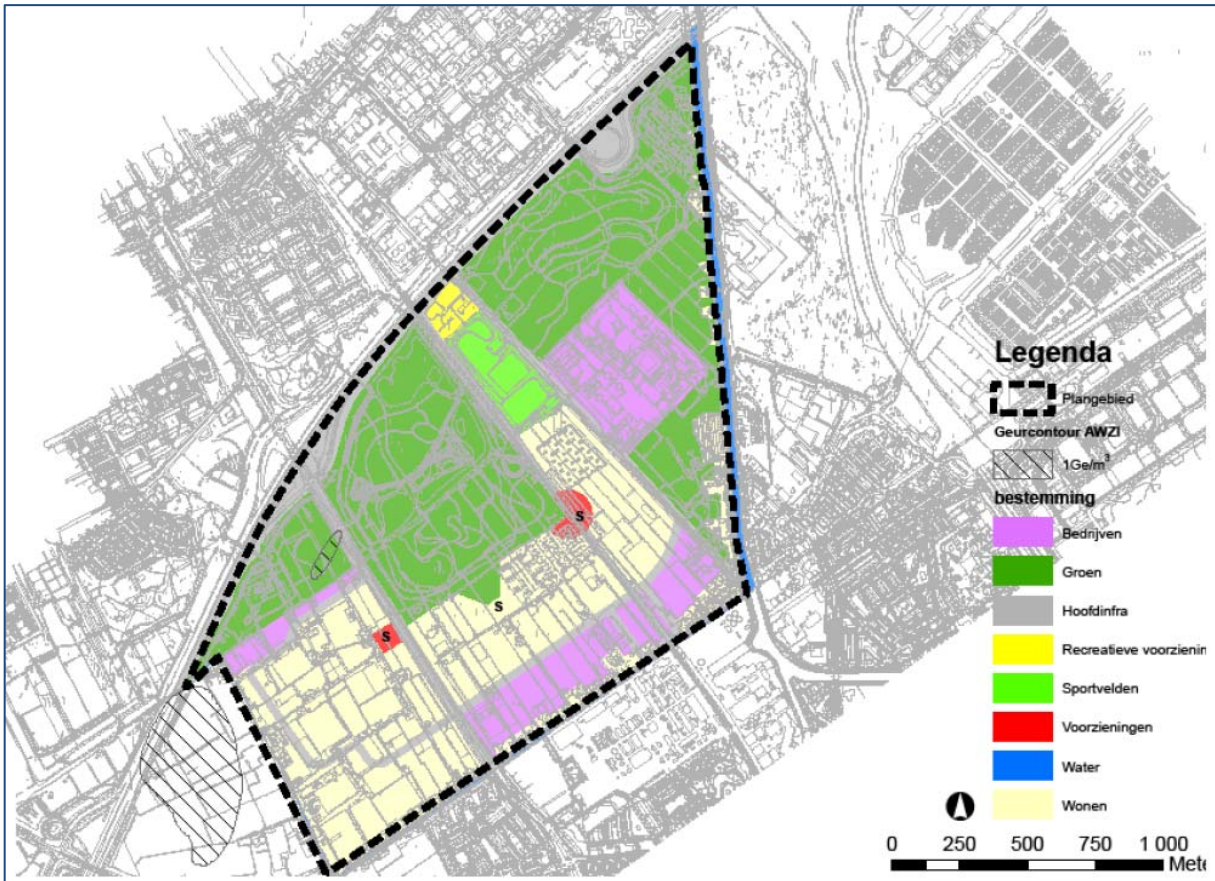
Uit het onderzoek blijkt dat voldaan wordt aan een acceptabel hinderniveau en dat de te verwachten leefomgevingskwaliteit in het afwegingsgebied minimaal redelijk kan worden genoemd, een en ander conform het beleid van het Rijk en de provincie Zuid-Holland.

Gelet op de eerder beschreven regionale woningbouwopgave voor Rijswijk-Zuid is volledige ruimtelijke scheiding niet mogelijk. In de provinciale Verordening Ruimte is het uitgangspunt om verstedelijking zoveel mogelijk in bestaand bebouwd gebied te concentreren. Hiermee wordt de kwaliteit van het bebouwde gebied behouden en versterkt en kan de open ruimte buiten de stedelijke gebieden worden behouden voor landbouw, natuur en recreatie. Het plan geeft daar invulling aan. Het Regionaal Structuurplan Haaglanden (2008) wijst Rijswijk-Zuid aan als woongebied met een 'groenstedelijk milieu'. Dat veronderstelt een inrichting met veel groen en water en van hoge kwaliteit. Rijswijk-Zuid moet aantrekkelijk worden voor onder meer kenniswerkers en expats, die in de omgeving werkzaam zijn. Het gebied dankt zijn kwaliteit mede aan zijn ligging nabij de bestaande parken, de historische binnensteden van Delft en Den Haag en het in de omgeving aanwezige voorzieningenniveau. Het plan voegt iets toe aan de regio en onderscheidt zich in variatie en duurzaamheid van de Vinex-wijken van de afgelopen jaren.

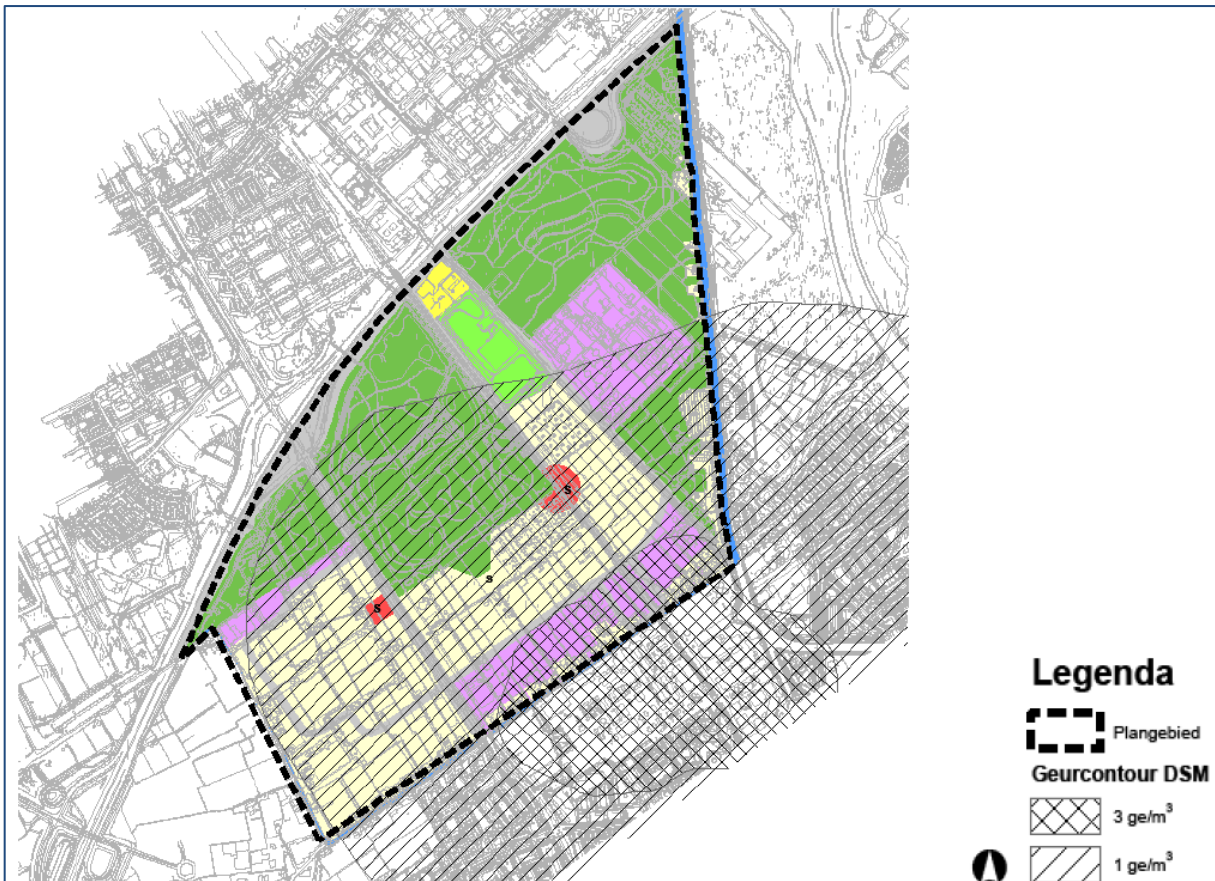
De gemeente Rijswijk streeft naar een zo duurzaam mogelijk ingerichte wijk. Met toepassing van de methode Duurzaamheidsprofiel op Locatie (DPL) worden de onderscheiden aspecten van duurzaamheid gemonitord. Door hoog in te zetten op verschillende kwaliteiten zoals ecologie, water, veiligheid, cultuurhistorische identiteit en openbare ruimte wordt compensatie geboden voor de mogelijk resterende geurhinder.

2.5. Aanvullende maatregelen

Maatregelen aan de bron vanuit de gemeentelijke bevoegdheden niet direct realiseerbaar. Wel is uit de milieujaarverslagen duidelijk dat de afgelopen jaren een groot aantal geurrelevante bedrijfsonderdelen van DSM Gist zijn gesloten. Deze bronnen bevonden zich dicht bij de planlocatie dan de bestaande grootste geurbron (de gistproductie) die zich in het zuidoostelijke terreingedeelte

Afbeelding: geurcontour AWZI

Afbeelding: geurcontouren DSM

bevindt. Het is daarom aannemelijk dat de feitelijke geurcontour op basis van de huidige activiteiten juist in het plangebied significant zal zijn afgenomen. Voor zover DSM Gist voornemens is nieuwe activiteiten te ontwikkelen op andere locaties van haar terrein, is er op voorhand geen reden hier extra geurruimte voor te reserveren, aangezien bij het oprichten van nieuwe bedrijfsonderdelen – voor zover al geurrelevant – het toepassen van geurbeperkende maatregelen (BBT) bij het ontwerp effectief meegenomen kan worden.

Zoals eerder in de toelichting aangegeven is volledige ruimtelijke scheiding niet mogelijk gelet op de beschreven regionale woningbouwopgave voor Rijswijk-Zuid.

3. Conclusie

In Rijswijk Zuid bevinden zich vier geurbronnen: loodfabriek Uzimet, de AWZI Harnaschpolder, BPRC en DSM.

- Van de loodfabriek ligt de in de vergunning van 2008 aangescherpte geurcontour buiten het plangebied.
- De 1 ge/m^3 geurcontour van de AWZI valt voor een klein gedeelte binnen het plangebied. Binnen deze contour zijn geen objecten geprojecteerd. De geurcontour van de AWZI vormt dus geen belemmeringen voor de geprojecteerde ontwikkelingen.
- De vergunde contour van BPRC bevindt zich binnen de perceelgrens van het bedrijf, waardoor binnen het plangebied geen geurhinder valt te verwachten.
- De 1 ge/m^3 -contour van DSM valt over bijna het gehele gebied waarbinnen woningbouw is geprojecteerd. Binnen het gebied met 3 ge/m^3 is geen nieuwe woningbouw opgenomen. Op basis van hedonische waarde, hinderonderzoeken en geurklachten is gemotiveerd waarom deze situatie acceptabel is.
- Voor de in het plan toegelaten toekomstige bedrijven geldt dat bedrijven uit hogere milieucategorieën (en grotere kans op geuremissie) zijn uitgesloten. Bovendien wordt voor de Wm vergunningaanvraag getoetst of binnen de 1 ge/m^3 contour geurgevoelige objecten bevinden. Indien dit het geval is, kan een vergunning alleen worden afgegeven mits gemotiveerd is dat het geurhinderniveau acceptabel is. Geuroverlast veroorzaakt door toekomstige bedrijven is hierdoor uitgesloten.

Gemeente Rijswijk

Geursituatie Rijswijk-Zuid

Witteveen+Bos
van Twickelostraat 2
postbus 233
7400 AE Deventer
telefoon 0570 69 79 11
telefax 0570 69 73 44

Geursituatie Rijswijk-Zuid

referentie	projectcode	status
	RWK63-1	definitief
projectleider	projectdirecteur	datum
ir. A.M. Schakel	dr. ir. T.M.W. van den Broek	12 maart 2010

autorisatie	naam	paraaf
goedgekeurd	ir. L.F.C. Steens	

Witteveen+Bos
van Twickelostraat 2
postbus 233
7400 AE Deventer
telefoon 0570 69 79 11
telefax 0570 69 73 44

Het kwaliteitsmanagementsysteem van Witteveen+Bos is gecertificeerd op basis van ISO 9001

© Witteveen+Bos

Niets uit dit bestek/drukwerk mag worden vervaelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande toestemming van Witteveen+Bos Raadgevende ingenieurs B.V., noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

INHOUDSOPGAVE	blz.
1. INLEIDING	1
2. GEURSITUATIE	2
2.1. Inleiding	2
2.2. Geurbelasting	2
2.2.1. Milieuvergunning DSM Gist	2
2.2.2. Huidige situatie activiteiten en geurbelasting DSM Gist	3
2.3. Hinderbeleving	4
2.3.1. Klachten	4
2.3.2. Milieubelevingsonderzoeken	5
2.3.3. TLO	7
3. EVALUATIE	9
3.1. Inleiding	9
3.2. Acceptabel hinderniveau	9
3.2.1. Hedonische waarde	10
3.2.2. Hinderonderzoeken	10
3.2.3. Geurklachten	11
3.2.4. Overige overwegingen	11
3.3. Conclusie	12
 laatste bladzijde	 12
 bijlagen	
I Geurcontour Wm-vergunning DSM Gist	
II Stankbeleid provincie Zuid-Holland	
III Besluit van 2 juni 2009 van GS van Zuid-Holland	
IV Geurcontour DSM Gist (1 ge/m ³ 98 percentiel) KE-scenario	

1. INLEIDING

Op 2 juni 2009 heeft GS van Zuid-Holland goedkeuring onthouden aan het door de gemeente Rijswijk op 30 september 2008 vastgestelde bestemmingsplan Rijswijk-Zuid I. Eén van de gronden van de provincie betrof de onduidelijkheid welke woonkwaliteit in het gebied kan worden ontwikkeld zolang er onvoldoende inzicht is in de geurhinder van DSM Gist. In het besluit van 2 juni 2009 wordt o.a. goedkeuring onthouden aan die delen van het plangebied met de bestemming 'Woondoeleinden', voor zover gelegen binnen de 1 ge/m³-geurcontour van DSM Gist.

In deze rapportage wordt een overzicht gegeven van de geurbelasting en -hinder in het gebied in relatie tot DSM Gist en een afweging gegeven over het acceptabel hinderniveau voor nieuwbouw in het plangebied.

2. GEURSITUATIE

2.1. Inleiding

De beschrijving van de geursituatie van het plangebied betreft enerzijds de geurbelasting ten gevolge van (geurrelevante) bedrijfsmatige activiteiten en anderzijds de (daarvan) ondervonden hinder. De geurbelasting kan in beeld worden gebracht als geurcontouren die bepaalde geurconcentraties (ge/m^3) met een bepaald aantal uren overschrijding per jaar (percentielwaarden) weergeven. De ondervonden hinder binnen en buiten deze contouren kan worden afgeleid op basis van bijvoorbeeld klachtenregistraties, hinderenquêtes, belevingsonderzoeken, e.d.

2.2. Geurbelasting

Geurrelevante bedrijfsmatige activiteiten in of rond het plangebied zijn AWZI Harnaschpolder, loodsmelterij Uzimet en DSM Gist¹. De vergunde geurcontour van de AWZI ligt binnen of op de grens van het bedrijfsterrein en reikt dan ook niet tot aan het plangebied. De AWZI wordt hier niet verder behandeld. De eerder vergunde geurcontour van de loodfabriek lag wel binnen het plangebied. Ook leverde de fabriek veel stankklachten op. Na een intensief voortraject is in 2008 de vergunning van het bedrijf ambtshalve aangescherpt waarbij Uzimet is opgelegd om, ter bestrijding van de geuroverlast, een naverbrander te plaatsen. Plaatsing en inregeling van de naverbrander wordt in 2009 uitgevoerd. Daarna mag verwacht worden dat de door het bedrijf veroorzaakte (geur-)hinder fors zal afnemen. De aangescherpte geurcontour ligt buiten het plangebied en de invloed van Uzimet wordt dan ook niet verder meer behandeld.

Hieronder wordt ingegaan op de geurbelasting van DSM Gist. Behalve de vergunde geurbelasting, wordt ook ingegaan op wijzigingen die de afgelopen jaren hebben plaatsgevonden en die van invloed zijn op de werkelijke geurbelasting.

2.2.1. Milieuvergunning DSM Gist

De provincie heeft op 29 mei 2001 de revisievergunning Wet milieubeheer (Wm) verleend aan DSM Gist. In de vergunning is vastgelegd dat DSM Gist haar geuremissie zal terugdringen door middel van een maatregelenpakket dat is omschreven als 'KE-scenario'. Na uitvoering van dit maatregelenpakket en het doorvoeren van verbetermaatregelen met betrekking tot accidentele en incidentele emissies zal een acceptabel hinderniveau worden bereikt. De geurcontour van $5 \text{ ge}/\text{m}^3$ als 98-percentiel zal dan worden bereikt op de dichtbijgelegen woningen (zie bijlage I). De maatregelen (zie ook bijlage I) moeten volgens voorschrift 4.3 van de vergunning uiterlijk op 1 april 2002 zijn doorgevoerd. De vergunde geurcontour volgt uit voorschrift 4.8 van de vergunning, waarin wordt gesteld dat de geurconcentratie in de woonomgeving de berekende waarden van figuur B van bijlage 5.3 van hoofdstuk 5 van de aanvraag niet mag overschrijden. Deze figuur B geeft de 3, 5 en $7 \text{ ge}/\text{m}^3$ als 98-percentiel behorend bij het genoemde KE-scenario (zie bijlage I).

Bij de afweging van het acceptabel niveau is, naast de kosteneffectiviteit van maatregelen, gebruik gemaakt van hindergegevens (TLO 1999², MBO's) en informatie over de hedonische waarde. Rekening houdend met de nauwkeurigheid van de gevolgde methodiek kan gesteld worden dat vanaf $5 \text{ ge}/\text{m}^3$ ernstige hinder kan optreden, aldus de considerans. Samengevat zijn de onderliggende gegevens:

- In het TLO is vastgesteld dat bij een geurconcentratie van $1,3 \text{ ge}/\text{m}^3$ (98-percentiel) 3% van de ondervraagden hinder ondervindt; bij $3,5 \text{ ge}/\text{m}^3$ zijn er 12% gehinderden en vanaf $6,7 \text{ ge}/\text{m}^3$ ontstaat ernstige hinder. DSM Gist heeft op basis van de door haar zelf bepaalde geurcontouren concentraties van 1 en $5 \text{ ge}/\text{m}^3$ bepaald voor de grens van respectievelijk hinder en ernstige hinder³.

¹ De Calvé fabriek, die direct naast DSM Gist is gelegen, is sinds mei 2008 gesloten.

² Geurhinderonderzoek Delft, rapport PRZH99C2, Odournet, Amsterdam, november 1999.

³ Deze TLO evaluatie is niet opgenomen in de aanvraag en niet is nagegaan of dit afgeronde getallen zijn. In de considerans stelt de provincie overigens dat DSM de hindergrens zelf bij $3 \text{ ge}/\text{m}^3$ legt.

- Hedonische waarde: De hedonische waarden (H) zoals vermeld in de aanvraag zijn:
 - $H_{0,5}$: gemiddeld 1,9 ge/m³; range 1,3 – 2,3 ge/m³;
 - H_{1} : gemiddeld 3,2 ge/m³; range 2,2 – 5,1 ge/m³;
 - H_{2} : gemiddeld 7,3 ge/m³; range 4,5 – 10,7 ge/m³.

In de aanvraag wordt vervolgens op grond van deze hedonische gegevens afgeleid dat de geur van DSM Gist vanaf een concentratie van 3 ge/m³ als enigszins onaangenaam wordt ervaren en vanaf een concentratie van ongeveer 7 ge/m³ als onaangenaam.

In de aanvraag en beschikking wordt niet ingegaan op een hedonische waarde van -0,5 en wordt evenmin ingegaan op de geurcontour van 1 ge/m³ (98-percentiel). De geurcontour van 1 ge/m³ is wel opgenomen in de bijlage van de aanvraag, maar niet in de contouren die horen bij voorschrift 4.8 van de vigerende vergunning.

2.2.2. Huidige situatie activiteiten en geurbelasting DSM Gist

Uit de milieujaarverslagen van de afgelopen jaren blijkt dat een groot aantal geurrelevante bedrijfsonderdelen van DSM Gist zijn gesloten. Verreweg de grootste geurbron is de gistproductie (GPB) die zich in het zuidoostelijke terreingedeelte bevindt, onder het voormalige Calvé terrein. Deze locatie bevindt zich op grotere afstand (circa 500 meter) van het plangebied dan de overige activiteiten van DSM Gist.

Aan de hand van de vorm en ligging van de 7 ge/m³-contouren (zie bijlage I) is te zien dat de totale geurcontour van DSM Gist vooral is opgebouwd uit de volgende drie contouren:

- contour rond GPB
- contour rond POF
- contour rond WAZU

In onderstaande tabel zijn de voornaamste bronnen aangegeven welke in de aanvraag zijn vermeld en is indicatief aangegeven wat de emissies en status daarvan inmiddels zijn, voor zover bekend⁴.

Tabel 2.1. Emissiebronnen DSM

onderdeel	locatie	bron	geuremissie aanvraag (10 ⁶ ge/uur)	bijzonderheden (bron: beschrijvend EMJV 2007 en 2008)
Fabriek C (GPB)	zuid-oost	schoorsteen overige divers	1.995 ca. 60	
GEF (GPB)	zuid-oost	via ketelhuis	61 (75% van tijd) 295 (25% van tijd)	productie uitgebreid, binnen vergunde emissies en met extra maatregelen ⁵
WAZU	west	schoorsteen diffuus	max. 312 ca. 40	meetresultaten laag
Carroussel c.s.	west	diffuus	40	niet gemeten (moeilijk meetbaar)
ZOR-F	midden noord	divers	ca. 46	meetresultaten laag
POF	midden west	schoorsteen divers	365 ca. 15	productie beëindigd
challenge divers	midden noord	divers	ca. 84	productie beëindigd
FPP	midden noord	fermentors	20	productie beëindigd
Glycolproductie	zuid-oost		30	productie beëindigd
ZEN	midden west	divers	ca. 18	productie beëindigd

⁴ Op grond van voorschrift 4.11 van de Wm-vergunning van DSM dienen jaarlijks geurmetingen plaats te vinden en gerapporteerd te worden (o.a. in MJV); deze metingen zijn overigens niet in de publieke duurzaamheidsverslagen van DSM te vinden.

⁵ In 2006 is in opdracht van DSM Gist een Geurhinderonderzoek (TLO) uitgevoerd (Odournet, 9 mei 2006). In dit onderzoek worden verspreidingsberekeningen uitgevoerd op basis van opgave van DSM en gebaseerd op meetgegevens. M.u.v. FPP zijn dezelfde bronnen buiten beschouwing gelaten als aangegeven in de tabel.

Uit tabel 2.1. blijkt dat ruim 15 % van de aangevraagde emissies inmiddels niet meer plaatsvindt. Voor zover meetresultaten zijn gerapporteerd in de EMJV's (zie voetnoot bij tabel), komt naar voren dat gemiddeld voldaan wordt aan de aangevraagde waarden en dat in sommige gevallen veel lagere emissies worden gemeten. De lage en/of beëindigde emissies zijn vooral gesitueerd in het midden en noorden van het terrein, in het gebied dat relevant is voor het plangebied vanwege de nabije ligging. De resterende emissies van GPB en GEF zijn gesitueerd in het zuid-oostelijk deel, verder verwijderd van het plangebied.

2.3. Hinderbeleving

Voor de hinderbeleving in het gebied zijn de volgende gegevens relevant:

- klachtenpatroon
- milieubelevingsonderzoeken
- TLO's

2.3.1. Klachten

Uit het klachtenoverzicht blijkt een sterke daling van klachten van DSM Gist in de laatste jaren. Dit kan als resultaat gezien worden van het uitvoeren van de geurbeperkende maatregelen en het dienovereenkomstig terugdringen van de contour van 5 ge/m³ (98-percentiel). In de "atlas geurhinder" van de provincie, wordt gesteld dat meer dan 95% van de klachten afkomstig is van het gebied binnen de voormalige contour van 5 ge/m³. In bijlage I is de (vergunde) nieuwe 5 ge/m³-contour weergegeven.

Uit de klachtenregistraties blijkt dat veel klachten herleidbaar zijn naar processtoringsen. De provincie Zuid-Holland concludeert in haar brief van 1 augustus 2006 (n.a.v. het door DSM Gist ingediende TLO) dat het gewijzigde klachtenpatroon impliciet een aanwijzing is dat de beheersing van emissies als gevolg van incidenten en calamiteiten aantoonbaar is verbeterd.

Tabel 2.2. Klachten DSM Gist Delft

	Milieutelefoon provincie Zuid-Holland		DSM Gist jaarsverslag
	aantal	top-10 positie ⁶	
2001			222
2002			152
2003			104
2004			n.g.
2005			33
2006	7	(-)	n.g.
2007	20 *)	8	14 (E-MJV: 9)
2008	7	(-)	? (E-MJV: 2)
2009	8		

n.g. : niet gespecificeerd naar lokatie; wereldwijd geurklachten DSM: 68 in 2004 en 42 in 2006

(-): niet in de top-10; in 2008 scoorde de nummer 10 (Genubo B.V. Middelharnis) 13 klachten

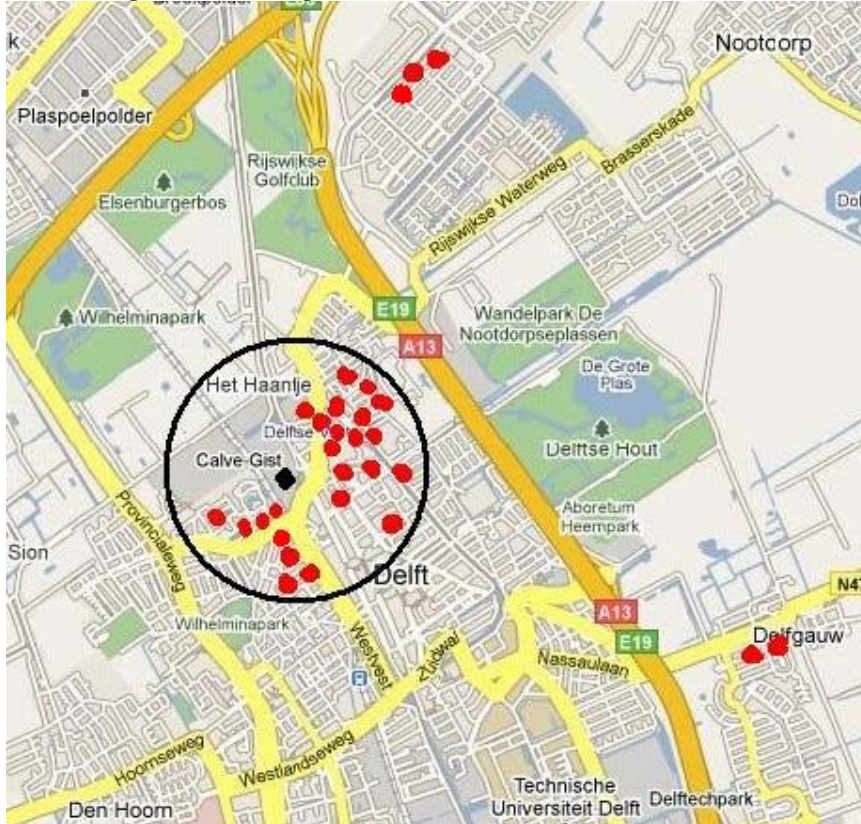
*) 13 klachten (waarvan 7 op één dag) in een korte periode in begin augustus in verband met schoonmaakwerkzaamheden.

Uit de verkregen klachtenoverzichten van de provincie blijkt dat de meeste klachten zich rond de zuid-oostelijke gist-productie fabriek C bevinden. In de duurzaamheidsverslagen en E-MJV's van DSM Gist worden de klachten vrijwel alle toegekend aan fabriek C (globaal aangegeven in afbeelding 2.1.).

In afbeelding 2.1. zijn de klachtadressen (op basis van postcodes) weergegeven. De klachten in 2007 waarvan een postcode bekend was, bevonden zich alle in de aangegeven cirkel. Buiten de cirkel kwamen in 2008 drie klachten voor en in 2009 twee maal.

⁶ Deze Top 10 is gebaseerd op de resultaten van de onderzochte klachten, waarbij een veroorzaker kon worden achterhaald.

Afbeelding 2.1 Lokatie geurklachten DSM 2007, 2008 en 2009

2.3.2. Milieubelevingsonderzoeken

Binnen de provincie worden 2-jarlijks milieubelevingsonderzoeken (MBO's) uitgevoerd waarin een groot aantal locaties wordt onderzocht via enquêtes. Twee locaties zijn relevant voor de planontwikkeling Rijswijk-Zuid (zie afbeelding 2.2):

- locatie 2: Delft-Centrum/Oost (98 gesprekken);
- locatie 3: Delft/Rijswijk (100 gesprekken).

Uit de ligging van deze locaties blijkt dat locatie 2 grotendeels binnen de vergunde 1 ge/m^3 -contour van DSM valt (alsmede onder de invloed van Calvé, die mei 2008 is gesloten), terwijl de woningen van locatie 3 daar grotendeels (ver) buiten liggen. Locatie 3 valt echter wel onder de geurcontour van Uzimet.

Afbeelding 2.2. Onderzoeklocaties MBO

Uit het meest recente onderzoek⁷ van 2008 volgen o.a. de volgende bijzonderheden:

- in Delft-Centrum/Oost is de totale hinder van **luchtverontreiniging** met 55% iets gedaald ten opzichte van 2005 (62%) en 2003 (61%); de frequente hinder is gedaald van 31 resp. 32% in 2003 en 2005 naar 16% in 2008; in Delft/Rijswijk is in 2008 een kleine toename t.o.v. 2005 (van 47% naar 50% totale hinder en frequente hinder van 19% naar 24%);
- In Delft-Centrum/Oost worden de industrie en het verkeer als de belangrijkste veroorzakers van de ervaren luchtverontreiniging gezien. Sinds 2003 is het belang van de industrie als bron van luchtverontreiniging afgenomen, terwijl de rol van het verkeer is toegenomen. In Delft/Rijswijk ziet tweederde van degenen die last van luchtverontreiniging hebben het verkeer als de belangrijkste veroorzaker en een kwart de industrie. Ten opzichte van 2005 is het beeld niet significant veranderd;
- ten aanzien van **industriegeur** volgt uit de rapportage:
 - in Delft-Centrum/Oost is zowel de totale als de frequente hinder van industriegeur met 60 resp. 33% ongeveer op hetzelfde niveau gebleven als in 2005 en 2003. Het aantal inwoners met dagelijkse/wekelijkse last (18%) is echter afgenomen ten opzichte van 2005 en 2003 (resp. 27% en 28%) (tabel 5.3a; in tegenspraak met het gestelde op pag. 112). Het percentage inwoners met ernstige hinder bedraagt 13% (10% in 2005 en 12% in 2003); het rapportcijfer voor de geuroverlast van fabrieken is echter met 7,4 veel beter dan in 2005 en 2003 en alle voorgaande jaren; het percentage onvoldoendes is met 24% op hetzelfde niveau als in 2005 en daarmee opnieuw lager dan in 2003 (was 39%) en alle voorgaande jaren;
 - in Delft/Rijswijk is de totale hinder van industriegeur afgenomen van 51% in 2005 naar 38% in 2008. De frequente hinder is ongeveer op hetzelfde niveau gebleven (13% in 2008 en 15% in 2005). De frequentie van last is echter wel afgenomen. Het percentage ernstige hinder bedraagt 10% (tegenover 7% in 2005). Het rapportcijfer voor de geuroverlast van fabrieken is met 8,0 ongeveer op hetzelfde niveau als in 2005. Ook onvoldoendes is met 19% op hetzelfde niveau gebleven.

Tevredenheid over het wonen in de woonomgeving en voornaamste problemen:

- Ten opzichte van 2005 en 2003 is de tevredenheid over (het wonen in) de woonomgeving in de onderzoekslocaties niet of nauwelijks veranderd. Ten opzichte van 2005 is ook zowel de tevredenheid als de ontevredenheid over aspecten van de woonomgeving in de vijf onderzoekslocaties niet of nauwelijks veranderd. Als het gaat om aspecten van de woonomgeving is de ontevredenheid over de milieusituatie in de meeste onderzoekslocaties significant groter dan in de referentielocaties.
- In Delft zijn er ten opzichte van 2005 meer respondenten die in de omgeving wonen van een industrieel complex. Ten opzichte van de referentielocaties is de tevredenheid over het wonen in de woonomgeving en het rapportcijfer in Delft echter hoger dan de referentielocaties en dan in Delft/Rijswijk⁸.
- Op de vraag "Indien u bestuurder zou zijn bij de Provincie Zuid Holland, welk probleem met betrekking tot het milieu zou u dan als eerste aan willen pakken?" (open vraag) komen een groot aantal verschillende antwoorden. Het meest genoemd worden (net als in 2005) de luchtvervuiling door industrie en de luchtvervuiling door(auto)verkeer; in Delft noemt 3% geurhinder van industrie en 23% (lucht)vervuiling van verkeer.

Uit het voorgaande kan voor het onderhavige gebied worden geconcludeerd dat de MBO's niet concreet iets zeggen over de (negatieve) invloed van DSM op de directe leefomgeving. De MBO's noemen behoorlijke geurhinderpercentages in de gebieden Delft-centrum en Delft-Rijswijk, maar kennen wel enige trend naar verbetering.

⁷ ONDERZOEK MILIEUBELEVING ZUID-HOLLAND 2008. Onderzoek naar de milieubeoordeling door de bevolking; mei-juni 2008. Project I1149. Rapportagedatum: maart 2009.

⁸ De tevredenheid over de woonomgeving is in Delft-centrum hoog, ondanks de nabije aanwezigheid van DSM. Waarschijnlijk is dat Uzimet nog van invloed is op de beleving in Delft/Rijswijk. Uzimet leverde 33 stankklachten op in 2008 en in 2007 nog meer dan 100. In 2009 wordt de geurbelasting van Uzimet sterk teruggebracht door aanpassing van de vergunning (plaatsen van een naverbrander). Op grond van de nieuwe geurcontouren mag verwacht worden dat de door het bedrijf veroorzaakte (geur-)hinder fors zal afnemen.

Tot slot kunnen enkele kanttekeningen worden geplaatst bij de MBO's:

- industriegeur wordt steeds in zijn algemeenheid genoemd; er is geen verwijzing naar concrete bedrijven of type geuren en uit de vragenlijsten in de bijlagen blijkt ook dat daar niet naar gevraagd wordt. Bij TLO's in het kader van geuronderzoek/geurbeleid wordt, in geval van hinder, wel doorgevraagd of men de bron kent en/of de aard van de geur te omschrijven. Zoals aangegeven, is in het centrumgebied tot mei 2008 ook de vestiging van Calvé (naast DSM Gist gelegen) een significante geur- en hinderbron;
- bij TLO's is bekend dat er een memory-effect en ruis optreden⁹; een specifiek bedrijf of hindergevoel kan in de respons genoemd worden, terwijl er al jaren eerder sanering heeft plaatsgevonden (de hinderbeleving 'ijlt na'); voor de ruis wordt een waarde van 3% (ernstige) hinder aangenomen (in gebieden zonder industriegeur, is de score minimaal 3% hinder);
- methodisch is de methode sterk afwijkend van de TLO's (die aansluiten op de hinderdefinities en doelstellingen van het NMP)¹⁰ en bemoeilijkt de vergelijking van de in deze MBO's genoemde hinderpercentages met die elders bij geuronderzoek en door het CBS worden genoemd. De begrippen hinder en ernstige hinder zijn in de MBO's dus anders bepaald dan in de TLO's die ten grondslag liggen aan de hinderdoelstellingen van het geurbeleid.

2.3.3. TLO

In 2006 is in opdracht van DSM Gist een TLO uitgevoerd¹¹. In dit onderzoek worden verspreidingsberekeningen met het Nieuw Nationaal Model (NNM) uitgevoerd op basis van opgave van nieuwe gegevens van DSM. Vervolgens zijn rond het bedrijf vier onderzoeksclusters (A, B, C en D) gekozen met verschillende geurimmissies. Per cluster zijn – zoals gebruikelijk in een TLO – 100 bewoners geënquêteerd. De enquêtes zijn afgenomen in de periode van 23 januari tot en met 1 februari 2006.

Uit het TLO 2006 kan geconcludeerd worden dat de hinder aanzienlijk is afgenomen ten opzichte van het in paragraaf 2.2.1. genoemde TLO van 1999, zij het niet evenredig met de veronderstelde afname van de geurconcentraties. Dat dit laatste niet het geval is, kan mede veroorzaakt worden door het eerder genoemde 'memory effect' en door de onnauwkeurigheid die inherent is aan het bepalen van geurcontouren¹².

Afstand vanaf midden DSM	TLO 1999			TLO 2006		
	cluster	hinder	ernstige hinder	cluster	hinder	ernstige hinder
ca. 250 m				A	57%	4%
ca. 0,6 km	A	51%	7%	B	30%	0%
ca. 1,3 km	B	38%	4%	C	12%	1%
ca. 2 km	C	11%	1%	D	5%	0%

Uit deze cijfers blijkt dat in cluster B en C ernstige hinder niet meer aanwezig is (kleiner dan de ruis). In cluster C, die ook een deel van het plangebied bestrijkt, is het percentage gehinderden 12%, hetgeen conform de (landelijke) doelstellingen is.

⁹ NOVEM, project PD207, "Haalbaarheid van een genormaliseerde methode voor de bepaling van geurhinder en geurhinderpotentieel", pagina 73, PRA & Witteveen+Bos, december 1999.

¹⁰ In o.a. de Hindersystematiek Geur in de NeR wordt het TLO genoemd als methode om het aantal (ernstig) gehinderden te onderzoeken in de omgeving rond een bedrijf. Op basis van het TLO wordt het percentage mensen bepaald dat soms of vaak last heeft van geur en het percentage dat hierdoor gehinderd is. Het TLO sluit aan op de inhoud en methodiek van de CBS-enquêtes van het Doorlopend Leefbaarheidsonderzoek (DLO) en het Permanent Onderzoek Leefsituatie (POLS).

¹¹ Geurhinderonderzoek DSM Gist Services te Delft, rapport DSMG05A2, Odournet, Amsterdam, 9 mei 2006.

¹² Binnen één- en dezelfde TLO is er vaak wel een (evenredig) verband tussen de geurimmissie en de hinderpercentages in verschillende clusters. De meet- en rekenonnauwkeurigheid van een geurcontour speelt dan amper of geen rol, omdat niet de absolute waarden maar de **relatieve** verschillen tussen clusters van belang is voor het (relatieve) verband. Bij vergelijking tussen verschillende TLO's (rondom dezelfde locatie) speelt de onnauwkeurigheid van meten en berekenen echter wel een rol.

De buitenste begrenzing van cluster B komt goed overeen met de cirkel die is weergegeven in afbeelding 2.1 van dit rapport: het gebied waarbinnen de klachten van DSM Gist zich concentreren. Op deze afstand is de ernstige hinder dus verdwenen, maar is nog wel enige hinder (afgenomen van 51 naar 30%). Dit spoort goed met het (beperkte) klachtenpatroon. Op iets grotere afstand (cluster C 2006) is, naast de ernstige hinder, ook de hinder substantieel afgenomen (van 38 naar 12%)¹³. Het hinderniveau ligt hier op een regulier gemiddelde, conform de provinciale en landelijke doelstellingen, en klachten worden (dan ook) niet gerapporteerd uit dit gebied. Cluster C ligt op een afstand tot DSM die correspondeert met een strook die globaal de zuidelijke helft van het plangebied bestrijkt; cluster B bestrijkt een smalle strook onderaan die zuidelijke kant.

Clusters B en C omvatten ook het MBO onderzoeksgebied Delft-centrum; cluster D valt daarbuiten. Van cluster B en C zijn de hinderresultaten als gevolg van alle samen bedrijven¹⁴ als volgt:

- in cluster B: 39% hinder en 1% ernstige hinder (van DSM Gist resp. 30% en 0%);
- in cluster C: 14% hinder en 2% ernstige hinder (van DSM Gist resp. 12% en 1%).

Deze hinderpercentages (totaal industrie 14 - 39% hinder) zijn lager dan hiervoor genoemd in de MBO's (totale hinder industriegeur 60%). Zoals aangegeven bestaan er methodische verschillen tussen beide methoden, die de vergelijking van hinderpercentages bemoeilijkt.

¹³ Dit zou kunnen duiden op verschillende aspecten:

- om een hinderpercentage in een gebied substantieel te verlagen, zal de geurconcentratie/frequentie onder een zekere drempel moeten komen: zolang er nog (te) regelmatig geur wordt waargenomen, zal men aangeven dat er hinder is en neemt de hinder niet evenredig af met de afname van de geurbelasting. Neemt de frequentie of intensiteit echter af tot onder een zekere drempel, dan zal de hinderbeleving bij velen sterk afnemen. De bij DSM Gist geschetste afname van hinder vertoont dit beeld: op korte afstand (cluster B) is nog niet de drempelwaarde voor hinder bereikt (maar overigens wel die voor ernstige hinder); op wat grotere afstand (cluster C) is wel onder een drempel gekomen. Zoals beschreven, onderschrijft het klachtenpatroon dit beeld.
- de hinder die wordt ondervonden kan met name worden veroorzaakt door lokale incidenten, deze zijn immers wel op korte afstand te merken, maar veel minder vaak op grotere afstand.

¹⁴ Naast DSM geeft ook Calvé een relevante bijdrage: 16% hinder in cluster B en 2% in cluster C. Zoals bekend is Calvé sinds mei 2008 echter gesloten.

3. EVALUATIE

3.1. Inleiding

In het besluit van 2 juni 2009 van GS van Zuid-Holland betreffende het bestemmingsplan Rijswijk-Zuid I (zie bijlage III) wordt o.a. goedkeuring onthouden aan die delen van het plangebied met de bestemming 'Woondoeleinden', voor zover gelegen binnen de vergunde 1 ge/m^3 -geurcontour van DSM Gist. In bijlage IV is deze contour weergegeven, zoals deze is opgenomen als bijlage bij de vergunningaanvraag van DSM Gist van oktober 2000 (aanvullende informatie).

Zoals in hoofdstuk 2 is aangegeven, wordt in de voorschriften van de vergunning van DSM-Gist niet verwezen naar deze 1 ge/m^3 -geurcontour, maar naar de 3, 5 en 7 ge/m^3 -geurcontouren. De provincie geeft in het genoemde besluit van 2 juni 2009 niet aan waarom de 1 ge/m^3 -geurcontour de voor woningbouw relevante contour is. Aangenomen kan worden dat de reden om deze contour te hanteren, gelegen is in het beleidsuitgangspunt dat nieuwe hinder moet worden voorkomen. In de vergunning van DSM Gist is te lezen dat vanaf 1 ge/m^3 hinder mogelijk is (zie ook toegelicht in paragraaf 2.2.1 van dit rapport); deze waarde is daar vooral afgeleid van de genoemde TLO-resultaten van 1999.

In het besluit van 2 juni 2009 geeft de provincie aan dat zij verantwoordelijk is voor de toepassing van het landelijke geurhinderbeleid in onder meer (...) de bevoegdheden betreffende ruimtelijke plannen in het kader van de Wet ruimtelijke ordening (Wro) en de Invoeringswet Wro. Dit houdt in dat een nieuwe woonlocatie op zodanige afstand dient te worden gepland van stankbronnen dat geen of hooguit een acceptabele mate van hinder te verwachten is. Indien op een bepaald moment geen sprake is van een acceptabel hinderniveau, verdient het volgens het provinciaal beleid de voorkeur om maatregelen te treffen om dit acceptabele hinderniveau wel te bereiken.

Van belang is derhalve vast te stellen bij welke geurconcentratie (of in welk gebied of welke afstand) sprake is van een acceptabel hinderniveau. Dit is in lijn met het landelijk en ook provinciaal geurbeleid. De impliciete conclusie die volgt uit het hanteren van de 1 ge/m^3 -geurcontour is dat het acceptabel hinderniveau, voor nieuwbouw situaties, voor de provincie blijkbaar gelijk staat aan de geurbelasting "vanaf welke concentratie hinder mogelijk is". In deze benadering wordt echter geen recht gedaan aan het begrip acceptabele hinder, zoals dat in het rijksbeleid en de NeR is verwoord. Immers, enige hinder wordt daarin niet uitgesloten, mits deze dan wel tenminste 'acceptabel' is.

In het provinciaal geurbeleid (zie bijlage II) en in de Module Stank van de Handreiking Luchtkwaliteit en Ruimtelijke Ordening van de provincie Zuid-Holland, wordt nadrukkelijk ruimte voor afwegingen genoemd. In het licht van deze afwegingsruimte wordt in de volgende paragraaf ingegaan op de afwegingen en vaststelling van het acceptabel hinderniveau voor de planontwikkeling Rijswijk-Zuid in het licht van de geurcontouren van DSM Gist¹⁵.

3.2. Acceptabel hinderniveau

In deze paragraaf wordt ingegaan op de volgende aspecten die voor het acceptabel hinderniveau in het betreffende gebied van belang zijn:

- hedonische waarde
- hindergegevens (hinderonderzoek en klachten)
- overige overwegingen.

¹⁵ Vooralsnog wordt niet ingegaan op de mogelijkheid om maatregelen te treffen, aangezien er geen directe bevoegdheden van de gemeente zijn ten aanzien van maatregelen bij DSM Gist (die over een provinciale vergunning beschikt). De provincie kan hierin – mogelijk op verzoek van de gemeente Rijswijk – wel een rol spelen door via actualisatie van de vergunde activiteiten en nieuwe inzichten op basis van meetgegevens, na te gaan welke aanpassing van de vergunning, en daarmee vergunde geurcontouren, mogelijk dan wel noodzakelijk (actualiseringsplicht art. 8.22 en 8.23 Wm) is. Op grond van de reeds bekende beëindigde activiteiten van DSM Gist, is het aannemelijk dat de feitelijke geurcontouren kleiner zijn dan thans in de vergunning van 2001 zijn opgenomen.

3.2.1. Hedonische waarde

In de hiervoor genoemde Module Stank van de provincie (zie bijlage III), wordt voor woningbouw uitgegaan van de hedonische waarde¹⁶ van -0,5 ('groene contour'). Buiten deze contour is geurhinder verwaarloosbaar; binnen deze contour is tot aan een hedonische waarde -1 ('gele contour') lichte geurhinder waarschijnlijk; daarboven (gebied tussen hedonische waarde -1 en -2) is geurhinder waarschijnlijk. Vanuit het oogpunt van het vaststellen van een acceptabel hinderniveau, lijkt er dan een afwegingsruimte te liggen vanaf een hedonische waarde van -0,5 tot tenminste -1 en als uiterste -2. Daarboven kan sprake zijn van ernstige hinder. Deze definities sluiten aan op hetgeen de NeR stelt (zie voetnoot).

In de aanvraag van DSM Gist wordt op grond van de gemeten hedonische waarden afgeleid dat de geur van DSM Gist vanaf een concentratie van 3 ge/m³ als enigszins onaangenaam wordt ervaren en vanaf een concentratie van ongeveer 7 ge/m³ als onaangenaam. De gemiddelde hedonische waarden (H) zoals vermeld in de aanvraag zijn H_{0,5} = 1,9 ge/m³ en H₋₁ = 3,2 ge/m³. De afwegingsruimte voor een acceptabel hinderniveau op basis van de hedonische waarde bevindt zich dus in het gebied vanaf 1,9 ge/m³ tot voorbij 3,2 ge/m³.

3.2.2. Hinderonderzoeken

De belevingsonderzoeken (MBO's) noemen behoorlijke geurhinderpercentages in de gebieden Delft-centrum/Oost en Delft-Rijswijk¹⁷, maar kennen wel een trend naar verbetering. De onderzoekslocatie Delft-centrum/Oost ligt pal onder en pal naast het gebied van de gistproductie van DSM Gist (de zuidoostelijke productielocatie). Het plangebied bevindt zich juist op een veel grotere afstand van de gistproductie (ruim 500 meter). De resultaten uit het MBO zijn daarom maar beperkt van toepassing op het plangebied van Rijswijk-Zuid.

Volgens het MBO van 2008 zijn er in Delft-centrum/Oost ten opzichte van 2005 meer respondenten die in de omgeving wonen van een industrieel complex. Ten opzichte van de referentielocaties is de tevredenheid over het wonen in de woonomgeving en het rapportcijfer hier echter hoger dan in de referentielocaties en dan in Delft/Rijswijk. Zoals ook elders vaak is te zien, blijkt dat ook in de onderhavige gebieden de geurhinder niet zonder meer doorslaggevend is voor de beoordeling van de aanvaardbaarheid van het woon- en leefklimaat ter plaatse.

Bij de beoordeling van TLO's (telefonisch leefbaarheidsonderzoeken) is bekend dat – net als geconstateerd bij de MBO's – ook in niet of nauwelijks geurbelaste gebieden reeds een respons van enkele procenten of meer gehinderden optreedt. Bij enige geurbelasting neemt het percentage snel toe.

In 2006 is in opdracht van DSM Gist het in paragraaf 2.3.3. besproken TLO uitgevoerd. Uit dit TLO kan geconcludeerd worden dat de hinder significant is afgenomen ten opzichte van het onderzoek in 1999. Zoals besproken in paragraaf 2.3.3., is de afname niet evenredig met de afname van de geurimmissie. In vergelijking met de MBO's komen uit de TLO's veel lagere geurhinderpercentages naar voren.

Uit een analyse van de hinderpercentages en afstanden tot DSM in 1999 en 2006 (paragraaf 2.3.3.) blijkt dat binnen de onderzoeksclusters op gemiddeld 600 meter afstand van het midden van het bedrijfsterrein geen ernstige hinder meer aanwezig is, maar nog wel hinder (beperkt afgenomen van 51 naar 30%). In het volgende gebied (cluster C), op gemiddeld 1,3 km afstand is de gewone hinder wel sterk afgenomen (van 38 naar 12%) en is er (logischerwijs) evenmin ernstige hinder. Gezien de in

¹⁶ De hedonische waarde is een maat voor de (on)aangenaamheid van een geur. Deze wordt uitgedrukt op een schaal van -4 (uiterst onaangenaam) tot +4 (uiterst aangenaam) (bepaling van de hedonische waarde NVN 2818). In de NeR wordt gesteld dat in het algemeen geldt dat geurhinder kan gaan optreden bij geurimmissieconcentraties die hoger zijn dan de waarde van de geurconcentratie die hoort bij een hedonische waarde van -0,5 gekoppeld aan het 98-percentiel. Bij geurimmissieconcentraties die hoger zijn dan de concentratie die hoort bij een hedonische waarde van -2 is het optreden van ernstige hinder en klachten waarschijnlijk

¹⁷ In Delft-Rijswijk is de invloed van Uzimet naar verwachting bepalend voor de resultaten. Vanwege de in de nieuwe vergunning geregelde geursanering van Uzimet, is hinder in de toekomst echter niet meer aannemelijk. In Delft-centrum is ook Calvé van invloed.

hoofdstuk 2 beschreven posities van de voornaamste geurbronnen, liggen de onderzochte clusters feitelijk op kortere afstand tot de relevante geurbronnen dan genoemde afstanden; het plangebied bevindt zich daarentegen op (veel) meer dan 600 meter van deze bronnen.

In de jaren 2000 t/m 2004 is door het CBS een specificatie gegeven van het percentage geurgehinderden in Nederland per categorie stedelijkheid. In sterk tot zeer sterk stedelijke gebieden bedroeg het landelijk gemiddelde percentage geurgehinderden door industrie 10 - 12%. Het hinderniveau ligt in genoemde cluster C dus op een regulier gemiddelde, conform de provinciale en landelijke doelstellingen. Cluster C ligt op een afstand tot DSM die correspondeert met een strook die globaal de zuidelijke helft van het plangebied bestrijkt.

Op grond van beide TLO's blijkt dat in het grootste deel van plangebied voldaan wordt aan de provinciale beleidsdoelen voor stankhinder van maximaal 12% gehinderden en 2% ernstig gehinderden in 2010. Zoals aangegeven, zijn de feitelijke geurimmissies ten gevolge van DSM Gist inmiddels lager dan ten tijde van de TLO's en is ook de cumulatieve geurbelasting veel lager omdat er geen bijdrage meer van Calvé plaatsvindt sinds mei 2008.

3.2.3. Geurklachten

Een andere belangrijke factor is het aantal geurklachten van DSM Gist. Deze zijn in de afgelopen vijf jaar sterk gereduceerd (van veel meer dan 100 tot circa 10 – 20 per jaar). De klachten concentreren zich nadrukkelijk rond de genoemde gistfabrieken die zich in het zuidoostelijk deel van het terrein bevinden. Ook in de duurzaamheidsverslagen en E-MJV's van DSM Gist worden de klachten toegekend aan de productie van gist-extracten.

Het bovengenoemde gebied waar vandaan de afgelopen drie jaar de meeste klachten afkomstig zijn, correspondeert met het gebied in het TLO van 2006 waar geen ernstige hinder, maar nog wel 30% hinder gemeld werd. Uit het gebied daarbuiten, met gemiddeld 12% hinder, komen geen klachten. Het klachtenpatroon bevestigt daarmee de resultaten van het TLO.

Het gebied met gemiddeld 12% hinder ligt op een afstand die overeenkomt met globaal de onderste helft van het plangebied. In het plangebied (direct ten noorden van DSM) bevinden zich thans reeds veel woningen, kantoren en bedrijfmatige activiteiten (glastuinbouw). Uit dit gebied zijn geen klachten bekend. Ook dit is in lijn met het TLO en duidt op een acceptabel hinderniveau in het plangebied.

3.2.4. Overige overwegingen

De bijzondere regeling (BR) geur- en smaakstoffenindustrie B9 uit de NeR is per maart 2007 komen te vervallen. Deze regeling wordt ook aangehaald in de vergunning van DSM Gist en zou van toepassing kunnen zijn op de activiteiten van DSM Gist. In deze regeling stond als grenswaarde 7 ge/m³ en een afwegingstraject van maatregelen bij geurbelastingen tussen 4 en 7 ge/m³ (98-percentiel). Onder de 4 ge/m³ zijn maatregelen niet noodzakelijk. Voor nieuwe situaties gold een norm van 4 ge/m³. In het licht van deze waarden zou ook voor DSM Gist de contour voor nieuwe woningbouw 4 ge/m³ (98-percentiel) kunnen bedragen.

De ligging van de voornaamste geurbronnen (zuidoostelijk op het terrein) en de overheersende windrichting (zuidwest) ondersteunen de stelling dat de kans op hinder aan de noordkant van het DSM Gist terrein (c.q. de locatie van het plangebied) aanzienlijk kleiner is dan in de gebieden aan de oostzijde.

Zoals eerder aangegeven, zijn maatregelen aan de bron vanuit de gemeentelijke bevoegdheden niet direct realiseerbaar. Wel is uit de milieujarverslagen duidelijk dat de afgelopen jaren een groot aantal geurrelevante bedrijfsonderdelen van DSM Gist zijn gesloten. Deze bronnen bevinden zich dichterbij de planlocatie dan de bestaande grootste geurbron (de gistproductie) die zich in het zuidoostelijke terreingedeelte bevindt. Het is daarom aannemelijk dat de feitelijke geurcontour op basis van de huidige activiteiten juist in het plangebied significant zal zijn afgenomen.

Voor zover DSM Gist voornemens zou zijn nieuwe activiteiten te ontwikkelen op andere locaties van haar terrein, is er op voorhand geen reden hier extra geurruimte voor te reserveren, aangezien bij het oprichten van nieuwe bedrijfsonderdelen – voorzover al geurrelevant – het toepassen van geurbepalende maatregelen (BBT) bij het ontwerp effectief meegenomen kan worden.

3.3. Conclusie

Op basis van deze evaluatie kan worden geconcludeerd dat de 1 ge/m^3 -geurcontour van DSM Gist, zoals vermeld in de aanvulling op de vergunningaanvraag (september 2000) van DSM Gist, niet een juiste begrenzing weergeeft voor een acceptabel hinderniveau voor nieuwe woningbouw. Op basis van de in dit rapport besproken informatie kan aannemelijk worden gemaakt dat de grens voor nieuwe woningbouw op korte afstand (circa 100 meter) van de terreingrens aan de noordkant van DSM Gist ligt. Dit is een afstand van circa 600 meter tot de voornaamste geurbronnen van DSM.

De overwegingen hiervoor zijn, kort samengevat, als volgt:

- de geurcontouren van DSM Gist op basis van de actuele activiteiten zijn substantieel kleiner dan welke in de vergunning zijn opgenomen; deze afname van de geurbelasting zal in het plangebied relatief nog sterker zijn omdat met name op het terreingedeelte van DSM Gist dat grenst aan het plangebied een groot aantal geurbronnen is komen te vervallen;
- de geurbelasting in de gebieden rond DSM Gist is verder ook substantieel verminderd vanwege de sluiting van de fabriek van Calvé (mei 2008); de hinderonderzoeken (MBO's en TLO's) dateren nog van periodes van voor die sluiting;
- uit de TLO's (1999 en 2006) kan worden afgeleid dat in het plangebied geen ernstige hinder optreedt en het hinderpercentage lager dan 12% gehinderden is; de rond DSM Gist genoemde hinderpercentages wijken overigens weinig af van wat gemiddeld in stedelijk gebied in Nederland wordt gevonden; in het plangebied wordt voldaan aan de beleidsdoelen voor stankhinder voor heel Zuid-Holland gemiddeld (maximaal 12% gehinderden en 2% ernstig gehinderden in 2010);
- het aantal geurklachten van DSM Gist is zeer sterk afgenomen sinds 2004 (in 2008 en 2009 minder dan 10). De klachten zijn hoofdzakelijk nog afkomstig van de woongebieden rondom het zuidoostelijk deel van het terrein; in dit deel bevindt zich de gistproductie die de voornaamste geurbron van DSM Gist is en die op veel grotere afstand (ruim 500 meter) van het plangebied is gelegen dan de overige activiteiten van DSM Gist;
- er zijn geen klachten afkomstig van de bestaande woningen en bedrijven uit het plangebied;
- het plangebied ligt zowel gunstig wat betreft de afstand tot de voornaamste geurbronnen op het DSM Gist terrein als wat betreft de overheersende windrichting;
- de afwegingsruimte op basis van de hedonische waarde volgens de uitgangspunten van de RO Module Stank van de provincie en van de NeR, bevindt zich in het gebied vanaf $1,9 \text{ ge/m}^3$ tot voorbij $3,2 \text{ ge/m}^3$ (98-percentiel);
- uit de MBO's blijkt dat geur geen dominant aspect is voor de beoordeling van het algehele leefmilieu; de tevredenheid over het wonen in de woonomgeving in Delft-centrum/Oost (direct grenzend aan het terreingedeelte van de gistproductie van DSM Gist) is bijvoorbeeld zelfs hoger dan in de referentielocaties.

Gesteld kan worden dat klachten en hindergegevens in Delft de laatste jaren een substantiële verbetering laten zien. Klachten en (enige) hinder concentreren zich rond de zuidoostelijke activiteiten van DSM Gist concentreren. Gelet op deze gegevens en de voldoende grote afstand van de voornaamste stankbronnen van DSM Gist ten opzichte van de planlocatie, is er geen aanleiding om woningbouw in het plangebied uit te sluiten. Om voldoende marge te houden en voor ruimte voor activiteiten van DSM Gist, wordt aanbevolen een zone van circa 100 meter in het plangebied (zuidkant) vrij te houden van woonbebouwing.

BIJLAGE I Geurcontour Wm-vergunning DSM Gist

Geurcontouren DSM Gist (3, 5 en 7 ge/m³ 98 perc.) Wm-vergunning KE-scenario

Toelichting: getrokken lijn is thans geldende Nieuw Nationaal Model (NNM); gestippelde lijn is oude LTFD-verspreidingsmodel.

In de considerans is aangegeven dat het basispakket de volgende maatregelen omvat:

- optimalisering ethanolsturing fabriek C;
- aansluiten van de afgasstroom van de ZEN-scrubber opnieuw te installeren incinerator bij de AWZ;
- vergroten afvoercapaciteit naar AWZ van afgasstroom POF-scrubber dan wel procesgeïntegreerde maatregelen in POF-fabriek met hetzelfde (= 100%) reductiepercentage;
- installeren van een incinerator bij de AWZ-schoorsteen;
- afgasen van membraamfilterpers door scrubber leiden en afvoeren naar genoemde incinerator.

Het KE-scenario bevat naast vorengenoemde maatregelen de volgende maatregelen:

- grootste en relevante puntbronnen in fabriek C afzuigen en afgezogen lucht afvoeren naar schoorsteen fabriek C;
- verbeteren ventilatoren fabriek C;
- alle relevante puntbronnen in het GEF-gebouw afzuigen en de afgezogen lucht als verbrandingslucht in het ketelhuis toepassen;
- ruimteafzuiging glycolfabriek;
- afblaas gebouwventilatie POF-fabriek afvoeren via nieuw te bouwen schoorsteen dan wel een gelijkwaardige maatregel;
- afgassen cricketfilter DCW leiden door nieuw te installeren waterscrubber;
- ontluchting myceliumtanks leiden door nieuw te installeren (met loog gedoseerde) waterscrubber.

BIJLAGE II Stankbeleid Provincie Zuid-Holland

Nota Planbeoordeling

De Nota Planbeoordeling van de provincie Zuid-Holland neemt naast de indicatieve VNG-lijst 'Bedrijven en milieuzonering' als uitgangspunt de eerder genoemde landelijke en provinciale milieubeleidsdocumenten ten aanzien van stank:

- Indien hinder door stank in een gebied is te verwachten, dient hieraan in het ruimtelijk plan aandacht te worden besteed;
- De geurbelasting bij stankgevoelige bestemmingen mag het **acceptabel hinderniveau** (als bedoeld in de brief van de minister van VROM d.d. 30-6-1995) niet te boven gaan.

De Nota Planbeoordeling geeft nog geen nadere uitwerking aan de wijze waarop dit acceptabel hinderniveau wordt bepaald. In de Handreiking Module Stank wordt aangegeven hoe de afweging in het ruimtelijk beleid kan plaatsvinden. Bijzonderheden zijn:

- (...) Overigens wordt de uiteindelijke afweging over de mate van geurhinder die acceptabel wordt geacht op een bepaalde plaats gemaakt door het bevoegde bestuursorgaan; waardoor afwijkingen op onderstaande uitgangspunten mogelijk zijn;
- Voor nieuwe situaties zal in algemene zin een hogere milieukwaliteit uitgangspunt bij de planvorming zijn dan voor bestaande situaties (mogelijk is).
- In geval er gegronde redenen zijn kan worden afgeweken van de hierboven genoemde indeling.
- Als blijkt dat de gewenste geurkwaliteit bij de geurgevoelige bestemmingen (...) wordt overschreden door de aanwezige bedrijven (...), dan kan gemotiveerd worden afgeweken van deze handreiking. Deze motivatie moet worden opgenomen in de plantoelichting

In het **BGWM** van de provincie zijn de volgende beleidsdoelen voor stankhinder geformuleerd:

- voor de provincie maximaal 12% gehinderden en 2% ernstig gehinderden in 2010;
- voor het kerngebied Rijnmond maximaal 49% gehinderden en 15% ernstig gehinderden in 2010.

Verder staat in het BGWM bij provinciale inrichtingen Wet milieubeheer o.a.:

- In 2015 hebben alle geurrelevante bedrijven waarvoor de provincie bevoegd gezag is, geurmaatregelen in de vergunning opgenomen gekregen die voldoen aan Best Beschikbare Technieken (BBT). Daarbij wordt ernaar gestreefd dat ernstige hinder wordt voorkomen.

De provincie actualiseert de nota Uitvoering stankbeleid (1995) en de handreiking luchtkwaliteit en ruimtelijke ordening.

Module stank en RO

In de module stank van de Handreiking Luchtkwaliteit en Ruimtelijke Ordening van de provincie Zuid-Holland¹⁸ is het geurbeleid van de provincie verwoord. In het algemeen geldt dat de geurbelasting bij geurgevoelige bestemmingen het acceptabel hinderniveau niet te boven mag gaan¹⁹.

In de systematiek van de provincie Zuid-Holland is een niet-limitatieve opsomming gemaakt van een aantal geurgevoelige bestemmingen onderverdeeld in drie typen, waarbij type 1 het meest gevoelig is en type 3 het minst gevoelig. Vervolgens worden rond een geurbron de volgende contouren vastgesteld op basis van de hedonische waarde van een geur:

¹⁸ Handreiking Luchtkwaliteit en Ruimtelijke Ordening - module stank, provincie Zuid-Holland, februari 2002. Toetsingskader voor de ruimtelijke plannen is onder andere de Nota Plan-beoordeling. Als uitwerking van deze Nota worden door de provincie Zuid-Holland zogenaamde handreikingen 'Luchtkwaliteit en Ruimtelijke Ordening' opgesteld.

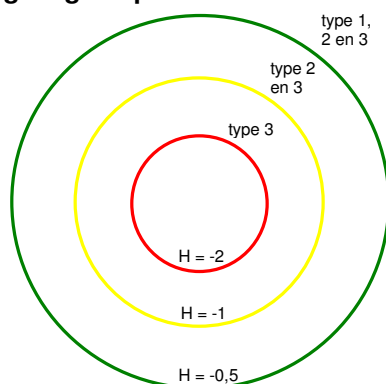
¹⁹ In de samenvatting staat: "...Als hinder door stank in een gebied is te verwachten, dient hieraan in het ruimtelijk plan aandacht te worden besteed. De geurbelasting bij stankgevoelige bestemmingen mag het acceptabel hinderniveau niet te boven gaan. De Nota geeft echter nog geen nadere uitwerking aan de wijze waarop dit acceptabel hinderniveau wordt bepaald. Deze handreiking biedt deze uitwerking" (...)

Geurhindersystematiek provincie Zuid-Holland

benaming	hedonische waarde	hinderbeoordeling
E-contour (rood)	H = -2	waarbinnen ernstige geurhinder waarschijnlijk
H-contour (geel)	H = -1	waarbinnen geurhinder waarschijnlijk
L-contour (groen)	H = -0,5	waarbinnen lichte geurhinder waarschijnlijk en waarbuiten geurhinder verwaarloosbaar

In de Handreiking wordt aangegeven dat de beoordelingstabel voor het bepalen van de hedonische waarde voorlopig is en open staat voor voortschrijdend inzicht/ervaring.

Schematische weergave zonering volgens provincie Zuid-Holland

De typeverdeling van de geurgevoelige bestemmingen is als volgt (niet limitatief):

- type 1: woonwijk, lintbebouwing, ziekenhuizen, sanatoria, bejaarden- en verpleegthuizen, recreatiegebieden (verblijfsrecreatie), woonwagenterreinen, woonboten, asielzoekerscentra, scholen;
- type 2: bedrijfswoningen, woningen in het landelijk gebied/verspreide ligging, recreatiegebieden (dagrecreatie), kantoren;
- type 3: bedrijfsterreinen.

De zonering wordt gebruikt als uitgangspunt voor de beoordeling van ruimtelijke plannen door de provincie Zuid-Holland. In geval er gegronde redenen zijn kan worden afgeweken van de hierboven genoemde indeling.

BIJLAGE III

BESLUIT VAN GEDEPUTEERDE STATEN VAN ZUID-HOLLAND MET BETREKKING TOT HET BESTEMMINGSPLAN 'RIJSWIJK ZUID I', GEMEENTE RIJSWIJK

Geurhinder

De geurcontour van DSM Gist ligt over alle gronden met een uit te werken bestemming ('Woongebied-Uit te werken', deelgebied 1 tot en met 7; 'Gemengd-Uit te werken'). Deze functiewijzigingen zullen zeker leiden tot toename van het aantal geurgehinderden in het plangebied (circa 3.400 woningen). Dit is in strijd met het Provinciaal Stankbeleid (Handreiking Luchtkwaliteit en Ruimtelijke Ordening, module Stank, juni 2002).

In het kader van het vooroverleg ex artikel 10 van het Bro is de gemeente gevraagd nader onderzoek te verrichten naar de toename van het aantal geurgehinderden en eveneens inzicht te geven in de ontwikkeling van DSM Gist met betrekking tot een verdere teruglegging van de betreffende geurhindergrens. In reactie is door de gemeente gesteld dat binnen de $1\text{ge}/\text{m}^3$ -contour al veel woongebieden liggen waardoor de relatieve toename van het aantal geurgehinderden gering is en dat het aantal klachten als gevolg van geurhinder afkomstig van bewoners van deze gebieden zeer gering is. Verder is door de gemeente aangegeven dat de locatie Rijswijk Zuid I voorziet in een behoefte in de regio Haaglanden die niet op een andere locatie binnen de regio kan worden ingevuld (rapportage: Korte Analyse Onderbouwings Programma). Op grond hiervan acht de gemeente het acceptabel om meer woningen toe te voegen binnen de geurcontour van DSM.

De redenering dat de toename relatief gering is, kan geen argument zijn om een verdere toename toe te laten. Ten aanzien van het aantal klachten is geconstateerd dat dit aantal in Delft gelegen binnen de geur-contour groter is dan gebieden elders in de provincie, buiten een provinciale geurcontour. Afgezien van het aantal klachten geven ook milieubelevingsonderzoeken (MBO's) een beeld van de geurhinder. Uit deze onderzoeken blijkt dat geurhinder als gevolg van industrie in dit gebied nog nadrukkelijk hoger is dan op andere locaties in de provincie. In de MBO's die tweejaarlijks in opdracht van de provincie worden uit-gevoerd, zijn zowel Delft (centrum/oost), 18.000 inwoners, als Delft/Rijswijk, 8.000 inwoners, onderzoekslocaties. Delft/Rijswijk is sinds 2005 toegevoegd. Wat betreft het percentage geurgehinderden in 2008 scoort vooral Delft (centrum/oost) met 60% hoog. Ook in Rijswijk zegt in 2008 38% van de ondervraagden last te hebben van geurhinder veroorzaakt door industrie. Dit percentage ligt in de referentielocaties Hellevoetsluis en Bodegraven op 29%. Delft-centrum meet zich hier gemakkelijk met locaties in Rijnmond.

De ontwikkeling van Rijswijk Zuid zal bijdragen aan de regionale woningbouwafspraken, met vooral opvang vanuit Den Haag (met een behoefte aan 31.200 woningen tussen 2010-2020) en Delft (met een behoefte aan 6.400 woningen tussen 2010-2020). Binnen het plangebied kunnen maximaal 3.400 woningen worden ontwikkeld. Op grond hiervan blijkt dat het plan zeker voorziet in een woonbehoefte in de regio. Onduidelijk is thans welke woonkwaliteit hier kan worden ontwikkeld zolang onvoldoende inzicht is in de geurhinder van DSM.

In het overleg ex artikel 10:30 van de Awb is door de gemeente naar voren gebracht dat de belangen van DSM niet worden geschaad door afwijking van de geurcontour. Deze kan haar vergunde activiteiten onverkort door-zetten. Ook wijst de gemeente op het bestaan van de overeenkomst 'verplaatsing TNO vestigingen Ypenburg en Rijswijk' uit februari 2007. In deze overeenkomst is gesteld dat de provincie zich maximaal zal inspannen om haar huidige en toekomstige publiekrechtelijke bevoegdheden zodanig aan te wenden dat de locatie Rijswijk ten tijde van de eigendomsoverdracht gebruikt kan worden voor woningbouw. Ook de locatie TNO-Rijswijk ligt in de geurcontour van DSM.

In reactie daarop stellen wij het volgende.

De vraag of het gewenst is op de locatie Rijswijk Zuid woningen te bouwen staat los van het feit dat, wanneer de gemeente voor deze woningen een bestemmingsplan vaststelt, zij moet voldoen aan de bestaande regelgeving en alleen gemotiveerd kan afwijken van beleids-doelen. Het rijksbeleid heeft als doel het aantal geurgehinderden in Nederland terug te dringen. De provincie is daarbij verantwoordelijk voor de toepassing van het landelijke geurhinderbeleid in onder meer de vergunningverlening Wet milieubeheer en de bevoegdheden betreffende ruimtelijke plannen in het kader van de Wet ruimtelijke ordening (Wro) en de Invoeringswet Wro. Uitgangspunt is dat een nieuwe woonlocatie op zodanige afstand wordt gepland van stankbronnen dat geen of hooguit een acceptabele mate van hinder te verwachten is. Indien op een bepaald moment geen sprake is van een acceptabel hinderniveau, verdient het volgens het beleid de voorkeur om maatregelen te treffen om dit acceptabele hinderniveau wel te bereiken. Het treffen van bronmaatregelen wordt hierbij genoemd als beste oplossing, maar stankhinder kan ook worden verminderd of voorkomen worden door het ruimtelijk scheiden

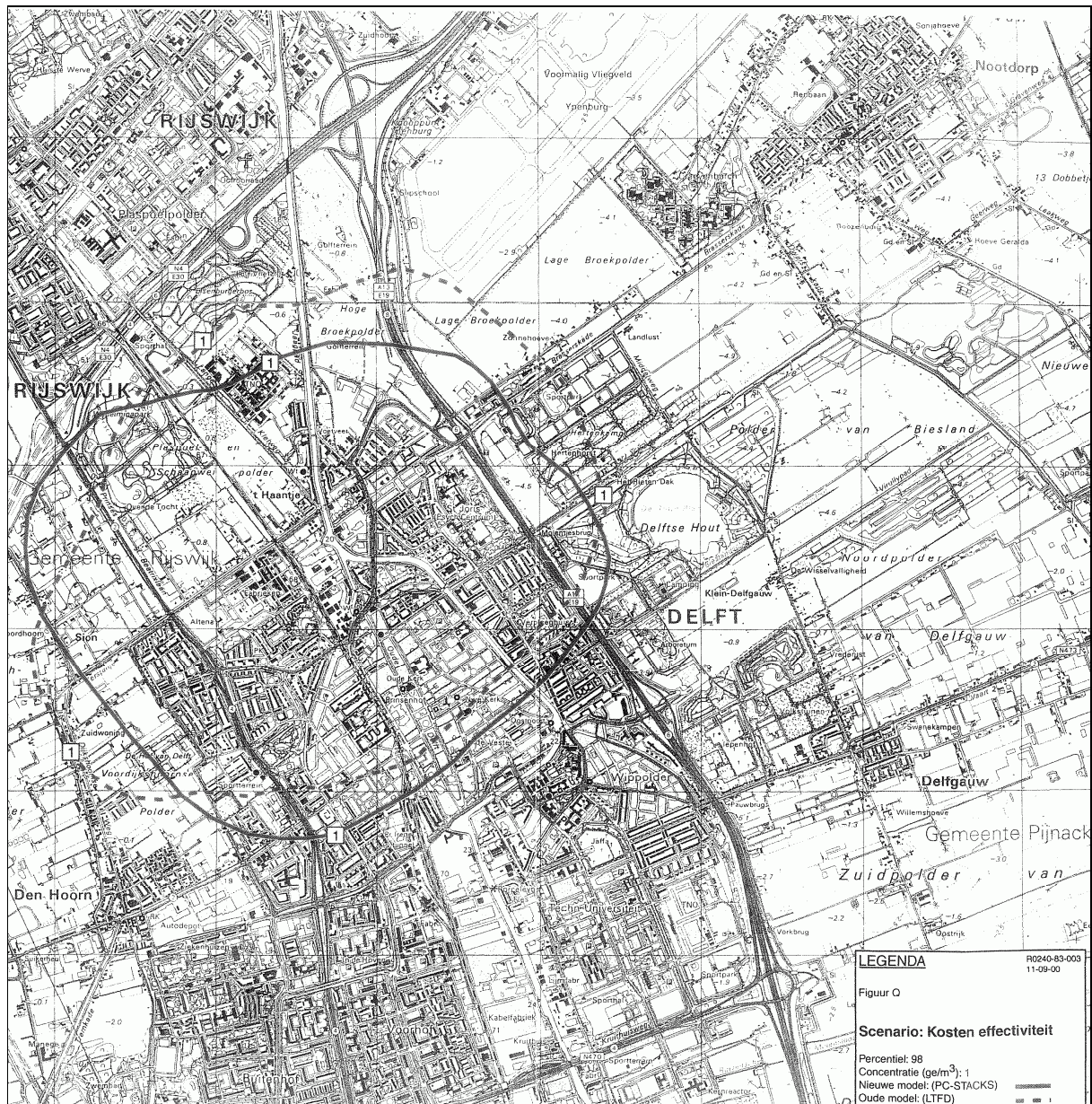
van (potentiële) stankbronnen en (potentieel) gehinderden. Het rijksbeleid biedt echter ruimte voor een uitbreiding van het aantal gehinderden. Dit is recentelijk bevestigd door de Raad van State (uitspraak 20060082/2, 26 april 2006). Volgens de Raad van State moet een gemeente motiveren "waarom ter verkrijging van een goede ruimtelijke ordening...kan worden afgezien van een voldoende ruimtelijke scheiding tussen alle (potentiële) stankbronnen en (potentiële) gehinderden en, indien het voorkomen van een toename van het aantal geurgehinderden door ruimtelijke scheiding niet mogelijk is, op grond van welke belangenafweging een toename van het aantal geurgehinderden ...aanvaardbaar kan worden geacht".

Uitgaande van de uitspraak van de Raad van State heeft de gemeente onvoldoende onderzocht of het mogelijk is de bestaande geurhinder verder terug te dringen (bronmaatregelen) en wat de mogelijke gevolgen zijn van in ontwikkeling zijnde activiteiten op de site van DSM, voor zover die passen binnen de huidige milieuruimte van DSM, op de toekomstige geurhinder. Het plan biedt hierdoor op dit moment dan ook onvoldoende inzicht in de verwachte geurhinder, de gevolgen van toevoeging van woningen op deze locatie op de bedrijfsvoering van DSM en de mogelijkheid om de potentiële geurhinder door maatregelen terug te dringen.

In het kader van onderhavige goedkeuringsprocedure is gekeken of het mogelijk is om in de uitwerkingsfase met de gemeente afspraken te maken over het terugdringen van de geurhinder in het plangebied. Op zich is dit mogelijk. Wanneer echter blijkt dat gemeente en provincie hier niet in goed overleg uitkomen, vervalt de mogelijkheid voor de provincie om alsnog goedkeuring te onthouden aan de (uitwerkings)plannen op grond van de geurhinder.

Op grond van het voorgaande volgt dat goedkeuring moet worden onthouden aan die delen van het plan-gebied met de bestemming 'Woondoeleinden-Uit te werken' met op de plankaart als aanduiding het cijfer 1, 3, 4, 5, 6 respectievelijk 7, voor zover gelegen binnen de 1ge/m³-geurcontour van DSM, evenals artikel 9 van de voorschriften ('Gemengde doelen-Uit te werken') voor zover dit mogelijk maakt woningen op te richten binnen de bestemming 'Gemengd-Uit te werken' alsmede artikel 10 van de voorschriften 'Woongebied-Uit te werken' voor zover dit mogelijk maakt woningen op te richten binnen deze deelgebieden.

BIJLAGE IV Geurcontour DSM Gist (1 ge/m³ 98 percentiel) KE-scenario

Toelichting: getrokken lijn is thans geldende Nieuw Nationaal Model (NNM); gestippelde lijn is oude LTFD-verspreidingsmodel.